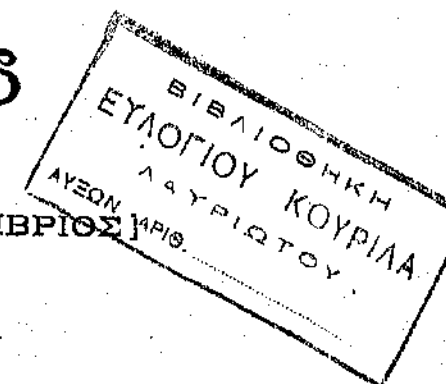

ΕΣΤΙΑ

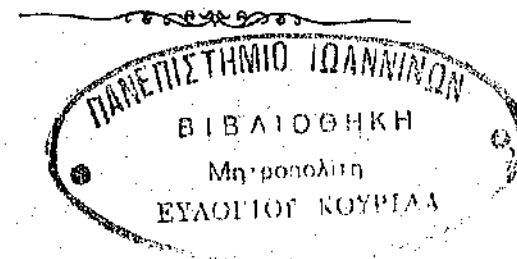
ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ

1885

[ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡ. 6 - ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΔΡ. 8

ΑΘΗΝΗΣ

Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Γραφείον της 'Εστίας: 'Επί της οδου Σκαδίου, αριθ. 32.

1885

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ἑκοστός.

Λογὸς ἑταίρα· Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαφῇ φρ. 20 — ἂν συνέγραψαι ἄρχονται ἐκτὸς ἡ Ἰανουαρίου, ἑκάστου μηνὸς καὶ εἰς ἰσχυρίαι· — Γουρτίων ἀριθμ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

22 Δεκεμβρίου 1885

ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ

[Συνέχεια* ἔτι προηγουμένου φύλλον.]

Η'.

«Ἐμένα περισσότερο ἀπὸ ἓνα μῆνα μακρὴν τῶν Ἀθηναίων καὶ οὔτε ἐσυλλογιζόμην περὶ ἐπαινόδου. Εἶχα κολλήσῃ εἰς τὸ ἐρημητήριόν μου ὅπως τὸ στρεῖδι εἰς τὸν βράχον δὲν μ' ἐμελε τίποτε διὰ τὸν ἄλλον κόσμον πέραν τῶν συνόρων τοῦ κτήματος τοῦ θεῖου μου καὶ τοῦ κ. Ἀναστασίου. Ὁ δὲ θεὸς μου κατενθουσιασμένος, διότι ἔβλεπεν ὅτι μοῦ ἤρρεσεν ἡ ἀγροτικὴ ζωὴ καὶ δὲν μοῦ ἔκαμνεν ὄρεξιν νὰ τὴν ἀφήσω, μοῦ ἔγραφε νὰ μείνω ὅλον τὸ θέρος ἐκεῖ, ἕως νὰ τελειώσῃ ἡ ὅλη συγκομιδὴ τοῦ σίτου καὶ ἀραβοσίτου· καὶ νὰ σοῦ εἰπῶ, ἐνδομύχως δὲν ἀπέκρουα τὴν πρότασιν αὐτήν.

Ἄχ! τί ὠραία ἡ ἐποχὴ ἐκείνη, καὶ πῶς ἐπέρασεν ἔτσι ὡσάν ὄνειρον! . . .

Οἱ χωρικοὶ εἶχαν ἀρχίσῃ νὰ θερίζουν καὶ τὸ χωρὶν ἔμενε σχεδὸν ἔρημον, διότι, ὅταν πηγαίνουσι εἰς τὸν θερισμὸν οἱ χωρικοὶ, κλείουσι τὰ σπίτια των καὶ παίρνουσι μαζί εἰς τὸ χωράφι, ὄχι μόνον τὴν οἰκογένειαν ὅλην, ἀλλὰ καὶ τὰ ζῶα ἀκόμη. Ἐἶνε ὠραῖον θέαμα ὁ θερισμὸς, μάλιστα ὅταν θερίζουν χωριατοπούλας, κουκουλωμένας ὡσάν χανούμισσας μὲ ταῖς ἄσπραις μπόλιαις των γιὰ νὰ μὴν ταῖς μαυρίσῃ ὁ ἥλιος. Πρέπει νὰ ἰδῆς μὲ τί ἐπιτηδειότητα καὶ χάριν κόπτουν τὰ ξανθὰ στάχυα καὶ πῶς ἀπὸ τὰ χειρόδοξα γίνονται τὰ λιμάρια καὶ ἔπειτα τὰ δεμάτια καὶ ἔπειτα τὸ φόρτωμα. . .

Ἐἶχμεν λοιπὸν καθημερινὴν διασκέδασιν μὲ τὸν θερισμὸν. Ἐγυρίζαμεν ἀπὸ χωράφι εἰς χωράφι, πότε εἰς τὸ κτήμα τοῦ κ. Ἀναστασίου καὶ πότε εἰς τοῦ θεῖου μου, καὶ οἱ χωρικοὶ ἦσαν κατενυχαριστημένοι διὰ τὴν τιμὴν αὐτήν. Οἱ χωρικοὶ τοῦ θεῖου μου μάλιστα ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμὸν των μῶ ἔλεγαν ἐκατόμβας νὰ γραφῶ δημότης ἐκεῖ καὶ νὰ μὲ κάμουν μίαν ἡμέραν βουλευτήν! . . . Ἡ Ἀμαρυλλίς, σύμφωνα πρὸς τὸ ὄνομα αὐτό, τὸ ὅποιον τῆς ταυριάζει περισσότερο ἀπὸ τὸ ἀληθινὸν ὄνομα τῆς, δὲν περιωρίζετο μόνον νὰ βλέπῃ πῶς

θερίζουν, ἀλλ' ἐπαίρει καὶ τὸ δρέπανον καὶ ἐβόηθαι κάποτε εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ χωρικοῦ. Μίαν ἡμέραν μάλιστα, ἀφοῦ ἐθέρισεν ἀρκετὰ, ἐδήλωσεν ὅτι ἐννοεῖ νὰ πληρωθῇ διὰ τὸν κόσμον τῆς, καὶ χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν ἐστρώθη κατὰ γῆς κάτω ἀπὸ ἓνα πλάτανον καὶ ἔφαγε ὀρεκτικώτατα ἀπὸ τὸ πρόγευμα τῶν θεριστῶν, τὸ ὅποιον ἦτο—τί νομίζεις;—ψωμί κριθίνον καὶ τυρὶ νωπὸν.

Ἐνα βράδυ, ἐνῶ ἐγυρίζαμεν ἀπὸ θεριστικὴν ἐνδρομήν, δὲν ἤξεύρω πῶς μοῦ ἦλθε καὶ τῆς εἴπα:

— Ἀφοῦ ἐγίνατε τόρα σωστὴ θερίστρια δὲν μὲς λέτε καὶ τὸ τραγοῦδι ἐκεῖνο;

Ἐνόησεν, ἀλλ' ἔκαμα τάχα πῶς δὲν ἐνόησεν:

— Ποιὸ τραγοῦδι; εἶπε.

— Ψῦσ' ἀγεράκι τῆς αὐγῆς. . .

Μ' ἐκύτταξε ἐπιπληκτικῶς:

— Νὰ μοῦ δώσετε τοὺς στίχους! Ἄ! ἐπεὶ μοῦ τοὺς ἐπήρατε καὶ τοὺς ἔχω χάσῃ τόσον καιρὸν τώρα, ὠραία διάκρισις αὐτή!

Ἐπειράχθηκα ὀλίγον διὰ τὸν τρόπον τῆς.

— Μὲ συγχωρεῖτε, εἶπα, δὲν τοὺς ἐπήρα τοὺς στίχους αὐτοὺς, τοὺς εὑρήκα εἰς τὴν Βρυσοῦλαν, ὅπου ὅς σὰς εἶχαν πῆσῃ. Ἐπειδὴ σὰς ἤκουσα νὰ τοὺς τραγουδῆτε. . .

— Ἐγὼ; ψέματα! πότε;

— Ἀληθέστατα. . . τὴν ἡμέραν ὅπου σὰς εἶδα πρῶτην φορὰν μὲ τὰ κεράσια εἰς τὰ ἀντιά καὶ τὰ βόδια εἰς τὸ κεφάλι.

Ἐκοκκίνησε ὑπερβολικῶς:

— Ὅ, ἐθαυμάσατε τὴν ὠραίαν μου φωνήν, τὴν βραχνήν, ἐψιθύρισε.

— Αὐτὴ ἡ μετριοφροσύνη εἶνε πολὺ ἐγωϊστικὴ· φωνὴν δὲν ἔχετε δυνατὴν βέβαια καὶ ἀξιοθαύμαστον, ἀλλὰ τραγουδεῖτε πολὺ γλυκά. Ὅ, εἰπῆτε λοιπὸν μίαν φορὰν ἀκόμη τὸ ὠραῖον αὐτὸ τραγοῦδάκι; Σὰς παρακαλῶ!

— Δὲν ἐνθυμούμαι τοὺς στίχους, ὅταν μοῦ τοὺς ἐπιστρέψετε μάλιστα!

— Μὰ ἤθελα νὰ τοὺς ἔχω κ' ἐγὼ.

— Ἀντίγραφετέ τους!

— Ἐἶνε τόσον ὠραῖα γραμμένοι, καὶ ἐγὼ γράφω τόσον ἀσχημα.

— Τότε—εἰδίσασεν ὀλίγον—τότε. . . κρατήσατε τοὺς ἰδικούς μου καὶ δώσατε εἰς ἐμὲ τὸ ἀντίγραφον.

— Σας εύχαριστώ! ή πρότασίς σας αυτή είνε ή καλλίτερος συμβιβασμός.

Τήν άλλην ήμέραν τής έδωσα τους στίχους όσον τό δυνατόν ύποφερτότερα άντιγεγραμμένους, αλλά μέ όλην τήν ύπόσχασίν της ποτέ δέν ήθέλησε νά τους τραγουδήσῃ.

Μόνον μέν έσπείραν, έπειδή έπέμενε πολύ ή πατήρ της έπέσειη νά μέσ τραγουδήσῃ έν ώραϊον τραγουδάκι, τό όποϊον κατόπιν ή κ. Αναστάσιος μου ώμολόγησεν ότι αυτός είχε μεταφράσῃ έν τού γερμανικόν. Έποθέτω ότι και ή Θερίστρια θα ήτο ιδιόν του, αλλά τό έκρυπτεν από μετροφροσύνην.

Μή μου εϊπής ότι δέν θέλεις ν' άκουσῃς τους στίχους τής μεταφράσεως; θα σου τους εϊπώ χωρίς νά σ' έρωτήσω:

Εϊπ' ή δροσιά 'ς τό δάκρυ γεμάτη περηφάνεια: — Στή γῆ παραρηγμένο ή μοίρα σ' έχει φέρῃ! Δέν μοιάζεις σύ μ' έμένα τήν κόρη τήν ούράνια, Τήν άδελφή τάνέμου, τών λουλουδιών τό ταίρι.

Κ' εϊπε τό δάκρυ πάλι: — Γεννήμαι από τό πόνο Και βγαίνω από τών ανθρώπων τό μάτι τό κλαμμένο...

Έσθ' άπ' τά ούράνια 'ς τή γῆ σταλάζεις μόνο— Έγώ άπ' τή γῆ έδώ κάτω 'ς τόν ούρανόν πηγαίνω!

Δέν είν' εύμορφο και συγγινητικόν; Και πού νά τό άκουεις, όταν τό έτραγουδάσῃς Έκείνη!...

Άλλος τρόπος συνεννόσεως χαριστάτης μεταξύ μας ήρχισαν νά γίνωνται τά βιβλία. Τής εϊπα κάποτε ότι εύρήκα εϊς έν βιβλίον άπαράλλακτον τόν χαρακτήρα της:

— Νά μου τό δώσετε και έμένα νά τό διαβάσω, εϊπε μέ τήν γυναικειαν περιέργειαν, τήν όποϊαν έδυνάμωνεν άκόμη περισσότερο ή μανία ήν έχομεν όλοι ν' άνευρίσκωμεν τόν έαυτόν μας ύπό τά φανταστικά πρόσωπα τών μυθιστορημάτων.

— Εϊνε μερικά μέρη, πού νομίζει κανείς ότι έγράψῃσαν διά σας έπίτηδες.

— Νά μου τά σημειώσετε μέ μιá νυχιά εϊς τό περιώριον αύριον τό προσμένο τό βιβλίον.

Ό κ. Αναστάσιος δέν ήκουσε τίποτε από τήν συνουμιλιαν αυτήν ή όποία έγινε εϊς τόν κήπον. Τήν άλλην ήμέραν μ' έπρόσμενεν άνοπομόνως διά νά τής φέρω τό βιβλίον. Έκτός τινων, τά όποία πράγματι έφηρμόζοντο εϊς τόν χαρακτήρα της, εϊχα σημείωσῃ και πολλά διά νά τήν πειράξω μόνοι τής απέδιδα έλαττώματα, τά όποία δέν έχει. Έσημείωσα άκόμη και μερικάς ιδέας ώραϊκας τού συγγραφείως, αϊ όποϊαι εϊχαν σχέσιν μέ ήμας και τινας ύπανιγμούς αϊσθημάτων.

Όταν μέ εϊδε πάλιν ή Άμαρυλλίς μου εϊπε μέ ύφος προσποιημένης άδιαφορίας:

— Τό βιβλίον πού μου έδώκατε εϊνε άνηδία τό έδιάβασα όλον χωρίς τήν νύκτα. Τά περισσό-

τερα πού έχετε σημειώσῃ δέν τά έννόησα, ούτε μου ταιριάζουν έκτός όλίγων.

— Όλα αυτά τά έπρόσμενα πώς θα μου τά εϊπῆτε; θα έπεθύμουν βρως νά μάθω πώς εϊνε αυτά πού σας ταιριάζουν.

Μετά δύο ήμέρας, όταν έφυγα τό βράδυ, μου έδωκε τό βιβλίον. Ποτέ μεσαιωνοδίφης δέν άνοιξε και δέν εξήτασε μέ περισσοτέραν προσοχήν πολύτιμον χειρόγραφον βιβλιοθήκης. Έπίρασα ώραν δλόκληρον εϊς τήν μελέτην τών παρενθέσεων, τών έρωτηματικών, τών θαυμαστικών, τά όποία ή μικρά της χειρ εϊχε χαραξῃ μέ τό μολυβδοκόνδυλον. Έπροσπάθουν νά ψυχολογήσω έπί τής σημασίας αυτών, έπί τών σκέψεων και τών αϊσθημάτων, τά όποία τήν έκαμον νά χαραξῃ έκαστον σημείον, και έκοιμήθην άναπνέων τήν γλυκειαν ευωδιαν βιολέττας, τήν άγαπημένην της αυτήν μυρωδιάν, τήν όποϊαν άνέθιδε τό βιβλίον ύπό τό προσκέφαλόν μου. Μετά τούτο τής έδωκα και άλλα βιβλία και ή τρόπος αυτός τής συνεννόσεως εξηκολούθησε. Άν κυττάξῃς τά βιβλία μου θα εύρης πολλά άφανισμένα από τό μολυβδοκόνδυλόν της.

Όσον γελοϊον και άν σου φαίνεται αυτό, έγώ σου ώμολογώ ότι μέ άπνησχόλει εύχαριστάως. Πρώτον μου ήρεσε, διότι ή πατήρ δέν ήξευρε τίποτε και εϊχε τό θέλητρον τού μυστηρίου, δεύτερον διότι μου έφαινετο ώραϊον ότι συνητηώντο αϊ σκέψεις μας—ίσως ίσως τά αϊσθημάτά μας—εϊς τά διάστιχα τρυφερού ποιήματος, ή θελκτικῆς διηγήσεως τελευταϊον, διότι έδοκίμαζα και έξετίμων καθ' ήμέραν περισσότερο διά τού τρόπου τούτου τήν εύγένειαν τών αϊσθημάτων, τήν δξύτητα τού πνεύματος και τήν έν γένει ανάπτυξιν εκείνης.

Έννόησα όμως ότι ήτο κάπως ριψοκίνδυνον τούτο, όταν μέν πρῶταν μετά παρατεταμένην σιωπήν ή Άμαρυλλίς μου εϊπεν ως άποτέλεσμα μακρῶς σκέψεως:

— Ξεύρατε ότι πολλά άπ' εκείνα πού εϊχατε σημειώσῃ εϊς τά βιβλία σας εϊνε αϊνίγματα και... θέλω νά μου τά εξηγήσετε.

Νά τής τά εξηγήσω; ή λοιπόν δέν έννοούσε, δέν έμάντευε τί έκρύπτετο μέσα εϊς αυτά, και άν δέν έμάντευε θα εϊπῆ ότι δέν εϊχεν έννοήσῃ τό αϊσθημα, τό όποϊον μ' ένέπνεε—και αυτό ήτο άδύνατον—ή τά έμάντευεν όλα και έπίτηδες ήθελε νά καταστήσῃ δύσκολον τήν θέσιν μου άπέναντι της μέ τās εξηγήσεις, τās όποϊας προσκάλει.

Η άφέλειά της όλίγον κατ' όλίγον εϊχε μεταβληθῆ εϊς πονηρίαν. Διά μέν στιγμήν μου ήλθεν ή ιδέα νά ρίψω τόν κύβον. Έπί τέλους, εϊπα, όλα αυτά εϊνε σημαία συμπαθείας φανεράς πρὸς εμέ, άν δέν εϊνε άποδείξεις ύψιστης φιλαρεσκείας. Και τότε ένθυμούμην χιλιας περιστάσεις

κατά τό διάστημα τών σχέσεών μας, τās όποϊας άλλοι βεβαίως θα εξήγουν ως τεκμήρια άγάπης έκ μέρους της. Άλλά τό δύσπιστον λογικόν μου εξεγειρετο κατά τής εύπιστου καρδίας, και όλα αυτά τά όποια δι' όλίγον μ' έθουκάλων μέ όνειρα και έλπίδας, έσκορπίζοντο εϊς σάκκην και εξηγούντο έν πρὸς έν ως άπλαϊ συμπτώσεις ή παρεξηγήσεις ή άνοησίαι μου...

Έν τούτοις εκείνη επέμενεν εϊς τās εξηγήσεις όπως άνόμαζεν αυτάς. Εϊχε μάλιστα τήν ύπομονήν ν' άντιγράψῃ από όλα τά βιβλία τά μάλλον άξια προσοχής εκ τών σημειωμένων, και όταν έπροφασίσθην ότι δέν ένθυμούμην πλέον τί εϊχα σημειώσῃ, μου έδωκε τό μικρόν καλλιγραφημένον τετραδίον της, διά νά τής τό άποδώσω μέ τās εξηγήσεις μου.

Δέν ήξευρα πώς τήν νύκτα εκείνην εϊς μέν στιγμήν μεθυσιμένος από τήν ευωδιαν τών χειρογράφων της, έπῆρα και έγραψα τās εξηγήσεις τās όποϊας εϊχῆτε. Και τί άλλο ήμπορούσαν νά εϊνε αϊ εξηγήσεις αυταί παρά πλήρης έξομολόγησις τών αϊσθημάτων μου; Ένθυμούμαι πώς ήρχιζα:

«Θέλετε εξηγήσεις; Διατί δέν σας άρέσκει νά πλαττεύε, νά υποθέτετε, νά μαντεύετε, άλλ' έπιζητείτε πλήρη τήν άποκάλυψιν; Διατί προτιμάτε τής γλυκειας και σικερῶς ώρας τού λυκαυγῶς τήν θερμήν, τήν πνιγηράν μεσημβρίαν; Εϊνε συνήθως τόσοσ καυστικῶς τής αληθείας ή ήλιος; διατί δέν άπορεύεστε τās ακτινάς του; Άλλως τε τί θέλετε νά σας εξηγήσω;»

Και ήρχιζα κατόπιν νά εκτυλίσω όλον τό μεγαλείον τού αϊσθηματος, τό όποϊον μ' ένέπνευσεν, άνάλογον πρὸς τό μεγαλείον τής φύσεως ήτις μέσ περιέβαλλε. Δέν εϊχα ούτε άξιώσεις, ούτε παρακλήσεις και ικεσίας, έκράτουν μέχρι τέλους ύψηλοφροσύνην αυτό εϊνε ή αληθεια. «Ελεγα μόνον ότι άπόφασιν εϊχα νά φύγω διά νά τής άποδώσω τήν γαλήνην, τήν όποϊαν ήλθα νά ταραξῶ έπί στιγμήν, όπως ή λίθος ή ριπτόμενος εϊς τά νερά ήρεμούσης θαλάσσης—εϊχα βλέψεις και εϊκόνας!»

Ό έπίλογος μου ήτο αυτός:

«Μίαν τελευταϊαν παράκλησιν σας άποτείνω: άν εϊσθε πλέον εύμενης πρὸς εμέ, παρ' όσον νομίζω, κρυφατε τήν εύμένειάν σας, προσποιηθῆτε άδιαφορίαν, μη κλονήσῃτε τήν άπόφασιν μου διά τής αγαθότητός σας—ίσως θα μετανοήσωμεν και οϊ δύο κατόπιν. Άλλ' άν πάλιν εϊσθε ψυχρά και ύπερήφανος και άν αϊ έξομολογήσεις αυτα πληγώσωσι κατά τι τήν αξιοπρέπειάν σας, και άν μέ κατακρίνετε και μέ καταδικάσετε ένδομύχως έπί τή τόλμη—ω! χάριν! μη άποδείξετε τούτο πρὸς εμέ, ύπομείνατε, προσποιηθῆτε τούλάχιστον άδιαφορίαν, μη φαρμακεύσετε τās όλίγας ήμέρας, τās όποϊας θα διέλθω άκόμη πλησίον σας. Εϊς Σας κληρονομεί ή καρδια μου όλην

τήν εύτυχίαν ής άποστερείται. Εϊς Σας όφείλει τήν λατρείαν τής φύσεως, ήν ήγνῶει άκρι τούδε, εϊς σας όφείλει τήν άγάπην τής ειρήνης, τής άθουρόβου και γαληνιαίας ζωής, εϊς Σας όφείλει όλα τά αϊσθηματα άτινα βλαστάνουσιν εκ τούτων: τήν τιμήν, τήν άρετήν, τήν ύπερηφάνειαν, τόσοσ φρουρός έν τῷ άγῶνι τού κοινωνικῷ βίω. Έκει, ήθεν διήλθε ή μορφή σας, εκεί, ήθεν διήλθε τό ζῶμα τής άγάπης σας, ούδέν αϊσθημ' άνάξιον θα εϊσχωρήσῃ πλέον.—Εϊθε νά διέλθῃτε μακράν μου τόσα έτη εύτυχίας, εσας στιγμάς εύτυχίας διήλθον έγώ πλησίον σας.»

Άπεφάσιμα όριστικῶς νά δώσω τήν έγγραφον αυτήν έξομολόγησιν. Η άμφιβολία έχει βέβαια τά θέλητροτά της, άλλ' έπί τέλους γίνεταί αληθινόν μαρτύριον. Έπρεπε νά καθαρισθῆ ή θέσις μου, ή όποία μου έφαινετο και κάπως γελοία έπί τέλους. Άλλά τήν ώρα, όπου έπρόκειτο νά τής δώσω τό περιφημον χαρτί μαζί μέ τό τετραδίον της εξαφνα μετενόησα. Έσκέφθην ότι ήτο άνάξιον εμού, πρῶστυχον, ότι δε άντι νά καθάρισῃ τήν θέσιν μου τήν έκαμεν άκόμη δυσκολωτέραν. Έκείνη επέμεινε παρακαλούσα και προστάττουσα έναλλάξ, άλλ' έγώ έμεινα άκαμπτος, ώστ' έπί τέλους ώργισμένη μου εϊπε:

— Πολύ καλά, λυπούμαι μόνον ότι έταπεινώθηκα τόσοσ, ώστε νά σας παρακαλέσω, ένῷ ποτέ μου δέν παρεκάλεσα άνθρώπων.

Αυτά έγειναν νύκτα εϊς τόν εξώστην, ένῷ ή πατήρ της φοδούμενος τό νυκτερινόν ψύχος εκάθητο μέσα. Άμα μου εϊπε ξερά ξερά τά τελευταία λόγια έμβήκε κ' εκάθησε κοντά του και μετ' όλίγον χωρίς νά με χαιρετίσῃ έπῆγε κ' έκοιμήθη.

Όταν επέστρεψα εϊς τό δωμάτιόν μου, πρὸς άποφυγήν παντός πειρασμοῦ έσχισα τό χαρτί. Ημην τόσοσ εύχαριστημένος διότι ή λογισμός ενίκησε τό αϊσθημα, ώστε δέν έσυλλογίσθην τό κάκιωμα τής Άμαρυλλίδος: εϊχα άλλως τε συνειδητή πλέον εϊς αυτά. Τά μετά ταυτα δέ μ' έπεισαν ότι πολύ καλά έκαμα και δέν έδωσα τήν γελοϊαν εκείνην έγκυκλιον. Έσπερ' από τρεϊς, τέσσαρας ήμέρας έπῆλθεν ή καταστροφή όλων μου τών όνειρων και τών έλπίδων, διότι χωρίς νά τό έννοήσω αϊ έλπίδες εϊχαν φυτρώτῃ πυκναι εϊς τήν καρδίαν μου.—Δι' έλπίδες, βλέπει, εϊνε φυτά τά όποία φυτράνουν χωρίς νά τά σπειρῃ κανείς.

Θ'.

Τήν Κυριακήν εϊχε προσκεκλημένους ή κ. Αναστάσιος τόν έπαρχον και τόν έρηνοδίτην έπρόκειτο νά έλθουν από τό πραι και νά πείρασούν τήν ήμέραν όλην εϊς τό κτήμα του, τό όποϊον εϊχαν τόσοσν έπιθυμίαν νά ιδούσ.

Ἐπήγα πρῶτ' πρῶτ' εἰς τοῦ γείτονός μου, καθὼς μὲ εἶχε παρακαλέσῃ, διὰ νὰ κάμωμεν ἓνα περὶ-πατον ἑῷς τῶ συνορα τοῦ κτήματός του καὶ νὰ ὑποδεχθῶμεν ἐκεῖ τοὺς ξένους, τοὺς ὑποίους ἐπρόσμενε.

Ἦν εὐρήκα μόνον εἰς τὸν κῆπον. Δὲν ἐρώτησα περὶ ἐκείνης· ὑπέθετα πολὺ φυσικὰ ὅτι δὲν θὰ ἤρχετο μαζί μας. Καθ' ὁδὸν ὁμῶς ὁ σύντροφός μου μοῦ εἶπε:

—Τὴ ὥρα αὐτὴ ἡ σημερινὴ μοσχοβολοῦν τὰ πεῦκα λουσμένα ἀπὸ τὴν δροσιά... κρῖμα ποῦ δὲν ἤμπορεσε νὰ ἔλθῃ μαζί καὶ ἡ κόρη μου!...

Ἰπέθεσα ὅτι θὰ εὐρήκα κάμειαν πρόφρατν νὰ μὴν ἔλθῃ διὰ νὰ μοῦ κάμῃ πάλιν τὴν θυμωμένην:

—Μήπως εἶνε κακοδιάθετη; ἤρώτησα.

—Τί; δὲν ζεῦρετε πῶς ἡ Αἰλέα ἡ μικρούλα εἶνε ἄρρωστη, πῶς τὴν νύκτα ἦτον ἄτρημα καὶ ἐξενόκτισεν ἐκεῖ;

Ἡ Αἰλέα εἶνε ἡ μικροτέρα κόρη τοῦ ἐπιστάτου του, τεσσάρων ἐτῶν ἀγγελῶν· τὸ ἔχει βαπτισμὸς ἡ Ἀμαρυλλίς καὶ τοῦ ἔδωκε τὸ ὄνομα τῆς ἀδελφῆς τῆς Ἐλένης. Δὲν ἀγαπῶ πολὺ τὰ παιδιὰ, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸ τὸ παιδί εἶχα—κ' ἔχω ἀκόμη—ἐκτακτον ἀγάπην. Ἐκτός ὅτι ἔχει φυσιογνωμίαν τόσον εὐγενῆ: ξανθὸ, ῥοδοκόκκινον, μὲ γλυκὰ καστανά ματάκια, ποῦ νομίζεις πῶς ἐγεννήθηκε ὄχι ἀπὸ χωρικοῦς, ἀλλὰ πολὺ ἀνωτέρως τάξεως γονεῖς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγάπη μὲ τὴν ὁποίαν τὸ περιβάλλει ἡ Ἀμαρυλλίς θαρρῶ πῶς τὸ κάμνει ἀκόμη συμπαθητικώτερον—εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον. Δὲν τὸ ἀγαπᾷ τὸ λατρεῖ. Αὐτὴ τὸ ἐνδύει, αὐτὴ τὸ φροντίζει εἰς πολλὰ ἄλλα ἀκόμη ἂν ἀληθινὴ μητέρα. Ἐνοεῖς βέβαια πόσον τὴν ἀγαπᾷ κ' ἐκεῖνο! Ὄταν δὲν θέλῃ νὰ κάμῃ τίποτε, μόνον μὲ τὸ ὄνομά της πείθεται, καὶ ἂν τὸ ἐρωτήσης ποῖον ἀγαπᾷ, θὰ εἰπῇ πρῶτην ἐκείνην καὶ ἔπειτα τὴν μητέρα του, καὶ τὸν πατέρα του. Ἄς μὴ τὸ κρύπτω, πρὸ πάντων ἡ ἰδέα ὅτι τὸ ἀγαπᾷ ἐκείνη τὸ παιδί αὐτὸ μ' ἔκαμε νὰ τὸ ἀγαπήσω. Ἐνομίζα ὅτι μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἡ ἀγάπη της καὶ ἡ ἀγάπη μου συνενωμένα ἐπάνω εἰς τὸ ἄθῶον αὐτὸ πλάσμα ἔσμιγαν καὶ ἔκαμναν μίαν μόνην ἀγάπην ἀγνήν, ὅπως αὐτό. Πολλοὶ φορεῖς ὅταν, ἐνῶ τὸ κρατοῦσεν εἰς τὴν ἀγκαλιά της τῆς ἐφευγε καὶ ἤρχετο εἰς ἐμένα, μοῦ ἐφάνετο ὡσάν νὰ μοῦ ἔφερε κἄτε τι, ἓνα κομματάκι ἀγάπης, καὶ τὸ ἔσφιγγα εἰς τὴν καρδίαν μου καὶ μὲ τὰ χεῖλη μου ἐμάζευα ἀπὸ τὰ μαγουλάκια του, ἀπὸ τὰ μάτια του, ἀπὸ τὸ στόμα του, ὅλα τὰ φιλιὰ ποῦ τοῦ εἶχε δώσει πρὸ ὀλίγου ἐκείνη!

Αὐτὸ τὸ παιδί λοιπὸν ἦτον ἄρρωστον καὶ εἶχε κάμῃ τὴν Ἀμαρυλλίδα νὰ ἀγγυανίσῃ κοντὰ του! Ἡ εἰδησις τοῦ κ. Ἀναστασίου μὲ ἀνησύχησε, δὲν ἔβλεπα τὴν ὥραν πότε νὰ ἐπιστρέψωμεν διὰ νὰ ὑπάγω νὰ τὸ ἰδῶ.

Οἱ ἀναμενόμενοι δυστυχῶς μᾶς ἔκαμαν ἀρκετὴν ὥραν νὰ μείνωμεν καπνίζοντες καὶ συνομιλοῦντες μετὰ τοῦ γείτονός μου κάτω ἀπὸ μίαν κουκουναριάν. Τέλος πάντων ἐπρόβαλον μίσα ἀπὸ τὸ δάσος... Δὲν ἤμπορῶ νὰ μὴ σοῦ τοὺς περιγραφῶ με δύο λόγια: Ὁ ἐπαρχος Κεραμέας ἐκ Μάνης εἶνε ὑψηλὸς καὶ εὐρωστος, πενήντα ἐτῶν ἄνθρωπος μὲ φυσιογνωμίαν συνηθισμένην, ἀγαθὴν καὶ προσηνεστάτην. Ἦν ἀδικεῖ ὁμῶς τὸν εὐλογημένον ἡ μανία τὴν ὁποίαν ἔχει νὰ κομψεύεται σύμφωνα τάχα μὲ τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ ὑψηλοῦ ἀξιώματός του. Φαντάσου ὅτι μᾶς ἦλθε μὲ ὑψηλὸν καπέλλον τῆς ἐποχῆς τοῦ Συνατάγματος, μὲ βεδιγκόταν ἄλλοτε μαύρην, μὲ πανταλόνι κίτρινον ἀνοικτόν, γυαλιὰ καπνισμένα, λαϊμοδέτην πράσινον ὡσαν γουστερίτσα καὶ γάντια βυσσιναῖα... μάλλινα, ὁ χριστιανὸς μὲς τὸ καλοκαίρι! Ὁ εἰρηνοδίκης πάλιν Μανωλάκης νησιώτης εἶνε τὸ ἀντίθετον: κυνικὸς φιλόσοφος μ' ἓνα καπέλλον ψάθινον τῶν τριάντα λεπτῶν, χωρίς λαϊμοδέτην μὲ φορέματα καννάβινα καὶ μὲ σαρούχια εἶνε κοντός, ἱτχνός καὶ ἡ φυσιογνωμία του εἶνε φυσιογνωμία Ἰσραηλιτοῦ.

Ὁ κ. ἐπαρχος ἦτο ἐφιππος, ἀλλ' ὁ νομομαθὴς συνοδοιπόρος του ἠκολούθει ἐπὶ ὄνου πλαγίως καθήμενος. Μετὰ τοὺς συνήθεις χαιρετισμοὺς αὐτοὶ μὲν ἐβράδυνον τὸ βῆμα ὀλίγον, ἡμεῖς δὲ ἠκολουθήσαμεν πεζῇ καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ σπίτι. Μετ' ὀλίγον κατώρθωσα νὰ ἐκφύγω τέλος πάντων, κ' ἐπῆγα εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἐπιστάτου, τὸ ὁποῖον εἶνε κοντὰ εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἰδιοκτήτου. Τὸ σπίτι εἶνε χαμηλόν, ἰσόγειον, ὀλίγον καλλίτερον ἀπὸ τὰ ἄλλα χωριατόσπιτα. Ἐσπρωζα σιγὰ τὴν κλεισμένην θύραν καὶ ἐμβήκα. Ἐνοεῖς ὅτι δὲν ἔχει οὔτε προθαλάμους, οὔτε περάσματα ἀπὸ τὸν δρόμον εὐρίσκεται κανεὶς εὐθὺς εἰς τὸ μονάκριβον δωμάτιον, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει δι' ὅλα.

Τὸ πρῶτον πρῶγμα εἰς τὸ ὁποῖον προσήλωσα τὰ μάτια μου, ἦμα ἐμβήκα ἐλαφρὰ, ἦτον ἐκείνη. Ἐκάθητο εἰς ἓνα χαμηλὸν ξύλινον σαμανὶ καὶ ἐκρατοῦσε τὸ παιδί κοιμισμένον εἰς τὰ γόνατά της. Ἦτον ἀκένιστη, ξαγρυπνημένη, τὰ μάτια της μάλιστα ἦσαν τόσον κόκκινα, ὥστε ἐφάνετο ὅτι εἶχε κλαύση. Ποτὲ ἡ μορφή της δὲν μοῦ ἐφάνη ὀρειοτέρα. Ἦν ἄρα χωρίς κανένα στολισμὸν, χωρίς κομμίαν χάριν, τώρα ὅταν εἶχε καταθέσῃ ὅλα τὰ ὅπλα τῶν θελητῶν της, κάτω ἀπὸ τὴν μαύρην ἐκείνην ὀροφήν, ἀνέμεσα εἰς τὰ βαναυσα σκεῖνα, τὰ ἅποια ἦσαν τριγύρω της, μὲ τὸ ἄρρωστον παιδί εἰς τὴν ἀγκαλιά, τώρα ἡ ὀρειότης τῆς ψυχῆς ἐξεχύνετο ἐλευθέρως καὶ περιέβαλλε τὴν κεφαλὴν της μὲ τὴν χρυσὴν ἐκείνην στεφάνην, μὲ τὴν ὁποίαν ζωγραφίζουσι τὰς κεφαλὰς τῶν ἀγγέλων.

Μὲ ὑπεδέχθη μὲ γλυκὴν μειδιάμα, ὡς νὰ εὐχαριστήθῃ, διότι ἦλθα κ' ἐγὼ νὰ ἰδῶ τί κάμνε

τὸ ἀγαπημένον της. Ἐρώτησα πῶς εἶνε.

—Ἦν ἔτι καλλίτερα, ἤσυχον τὴν νύκτα ὁμῶς ἦτον πολὺ βαρεῖά, εἶχε πυρετὸν φοβερὸν καὶ παρρημιούσε. Τὸ καὶ μὲνὸ! νὰ ζεῦρατε πῶς σὲς ἀγαπᾷ; Εἰς τὰ παραμικρὰ του ἔλεγε συγνὰ τὸ ὄνομά σας.

—Καὶ ἡ μητέρα του ποῦ εἶνε;

—Ἐπῆγε εἰς τὴν βουσίαν μὲ στιγμῇ. Ἄμα ἔλθῃ θὰ τῆς τὸ ἀρήσω καὶ θὰ πάγω νὰ ἐνδύθῃ. Ἐρχομεν καὶ ἄνθρωπος σήμερα, καὶ δὲν ἔχω καθέλου ὄρεξιν... ἀλλὰ τί νὰ κάμω; Δὲν ἔκλεισα μᾶτι δὴν τὴν νύκτα.

Τὸ παιδί ἔξαφνα ἐταράχθη καὶ τὸ χεῖλη του τὰ κοιμισμένα ἐφθύρισαν δύο λόγια: τὸ ὄνομά της καὶ τ' ὄνομά μου. Ἐταί μαζί τὰ δύο ζευγαρωμένα εἰς τὸ στόμα τοῦ δὲν ἤξεύρω πῶς μοῦ ἐφάνηκαν ὡσαν χρησμός, προφητεία τὴν ὥραν ἐκείνην καὶ ἀνετρίχισσα... Ἡ Ἀμαρυλλίς ἔσαυθε καὶ ἤγγισε τὰ χεῖλη της εἰς τὸ μέτωπόν του:

—Ὁ πυρετὸς ὀλιγοστεύει, εἶπε σιγαλά, ἀν πῆσῃ ἀργότερα νὰ τοῦ δώσωμεν κινίνον.

Ἡ θύρα ἦνοιξε καὶ ἦλθεν ἡ μητέρα του λυπημένη, ξαγρυπνημένη κ' ἐκείνη, ἄλλ' ὄχι περισσότερο ἀπὸ τὴν Ἀμαρυλλίδα. Αἱ δύο γυναῖκες ἔβαλαν ἐλαφρὰ τὸ παιδί εἰς τὴν μονόκλιον σκαλιστὴν σκάφην, ἡ ὁποία χρησιμεύει ἀντὶ λίκνου εἰς τοὺς χωρικοὺς, καὶ ἡ μητέρα ἄρχισε νὰ τὴν κινῇ διὰ τὸ γυμνὸ ποδὶς ἡμεῖς δ' ἐξήλθμεν.

—Δὲν ἤμπορεῖτε νὰ φωντασθῆτε, μοῦ εἶπε, τί ἀνησυχίαν ἐπέρασα ἀπόψε· μοῦ ἐφάνετο ἄτε. λείωτη ἡ νύκτα, μὲ στιγμῇ μάλιστα ἐνόμισα πῶς θὰ ξεψυχήσῃ τὸ παιδί εἰς τὴν ἀγκαλιάν μου. Καὶ δύο δάκρυα ὡσαν διαμαντάκια ἀνέβηκαν εἰς τὰ μάτια της.

—Ὁ φόβος σας ἦτον ἄδικος, εἶπα μὲ φωνὴν συγκατανεμένην, ἐν ὅσῳ τὸ ἐκρατοῦσατε σῆς τὸ παιδί δὲν εἶχε φόβον ν' ἀποθάνῃ.

—Μπᾶ, εἶπε μειδιῶσα, πῶς σὲς ἦλθεν αὐτὴ ἡ ἰδέα;

—Δὲν εἶνε ἰδική μου ἰδέα δυστυχῶς, εἶνε τοῦ ποιητοῦ ἐκείνου, ὁ ὁποῖος εἶπε:

Μὴν κλαῖς, μάννα καλότυχῃ, μὴ σκύψης λυπημένη. Καὶ τὸ παιδί σου τάρρωστο θὰ ζήσῃ—δὲν παθαίνει! Γιατὶ κ' ἂν ἔρθῃ ὁ ἄγγελος· δὲν θὰ σ' τὸ πάρῃ, ἔχι, ἂν δῇ πῶς ἄλλος ἄγγελος εἰς τὴν ἀγκαλιά σου τῶγαι.

—Τὶ εὐμορφοὶ στίχοι! νὰ μοῦ τοὺς πῆτε, διὰ νὰ τοὺς γράψω κἄποτε.

Ἐκείνη ἐπῆγε νὰ ἐνδύθῃ κ' ἐγὼ ἐπῆγα νὰ εὐρῶ τὸν κ. Ἀναστάσιον καὶ τοὺς ξένους του. Εἶχαν ἀρχίσει ζωηρὰν συζήτησιν ἐπὶ φιλοσοφικῶν θεμάτων, φαίνεται, διότι ἀκριβῶς τὴν ὥραν ἐκείνην ὁ εἰρηνοδίκης ἐδημηγόρει:

—Ἡ σῆψις παράγει τὴν ζωὴν· ὁ σπῆρος τοῦ αἵτου σήπεται εἰς τὸ χῶμα εἰς ὠρισμένον βαθμὸν διὰ νὰ βλαστήσῃ. Καὶ ἄλλο παράδειγμα ἐκ τοῦ ζωικοῦ βασιλείου· τὸ τυρὶ ὅταν χαλάσῃ πα-

ράγει πλῆθος σκαυλήκων, πλῆθος ζωντανῶν ὄντων, καὶ τὰ λιμνάζοντα ὕδατα γεννοῦν κώωπας καὶ ἀκόμη περισσότερον βατράχους.

Δὲν ἔλαβον μέρος εἰς τὴν συζήτησιν, ἐνοεῖται, καὶ οὔτε ἤκουα κἄν ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια μου εἶχα τὴν εἰκόνα τῆς Ἀμαρυλλίδος ἐντελῶς διὰφορον καὶ πολὺ ὀρειοτέραν παρὰ πρὶν!

Ἐτυχεῖς τὸ παιδί ἐγενεε καλά, καὶ ἡ ἡμέρα δὲν ἐπέρασεν ἔσχημα, ὅταν προστέθη καὶ ἐκείνη εἰς τὸν κύκλον μας. Τὸ δὲ βράδυ οἱ φιλοξενούμενοι ὑπάλληλοι ἐφυγαν καλοθερμεμένοι καὶ καλοποτισμένοι ἀπὸ τὸν ὀρνιθῶνα καὶ τὴν ἀναποθήκην τοῦ ἰδιοκτήτου.

[Ἦκεται τὸ τέλος.]

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΙΝΗΣ

ΥΠΟΔΟΥΛΟΥ ΕΛΛΗΝΟΣ ΗΜΕΡΟΛΟΙΟΝ

Ἀπερίγραπτος εἶνε ἡ συγκίνησις τῶν ὑπὸ δουλείαν ἀδελφῶν ἡμῶν, ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ ἑλλητικὸς στρατὸς διετάχθη νὰ βεδίσῃ εἰς τὰ σύνορα. Πόσας κρυφὰς ἐλπίδας ἀνεβίβασεν ἀπὸ τοῦ βῆθους τῆς ἀναταραχθείσης καρδίας των εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τὸ ἄκουσμα τοῦτο! Χιλιάδες ὑπάρξεων ἀναμένουν μὲ λαχτάραν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν τὸ εὐάγγελον πυροβόλημα, ὅπερ φονεῦσιν τὸν πρῶτον ἐχθρὸν θὰ διαρρήξῃ τὸ βαρὺ, ἀκίνητον, χαμηλὸν ὡς θάλας μπουθρομίον, σύννεφον τῆς τυραννικῆς, ὅπερ πιέζει μέχρις ἀποπνιγμοῦ τὰ στήθη καὶ τοῦ ὑποίου ἀνωθεν ἐκτείνεται αἰθρῶς, ἀπέραντος ἰλογάλανος ὁ οὐρανός,—ὅπου δύναται νὰ περυγίξῃ ἀδέσμευτος ἡ ψυχὴ... Ὡ! πόσον ποθοῦν τὴν ἐλευθερίαν οἱ δυστυχεῖς σκλάβοι! Ἦνεν μασσῶσι μὲ πείναν ψυχὴν πινὰ αὐτῆς, ἄλλοι, οἱ πλείστοι, στεροῦνται ταύτης ὑλοτηρῶς, πένητες ἀπορῶντες τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, ἐν οἷ ὁ ἐντεύθεν τῶν συνόρων θαπκνώσιν αὐτὴν ἀπερισκέπτως καὶ πολλὰκις ἐνούθεοντι, ὡς ζωτοῦ υἱὸς περιουσίαν ἐν μόχθῳις πατρικῶς ἀποκτηθείσαν. Καὶ πῶς νὰ μὴ ἀγαπῶσι δικτύρως τὴν ἐλευθερίαν αἱ ἐν Τουρκίᾳ Ἕλληνας ἀφ' οἷ ἡ καρδία των στάζει αἷμα καθ' ἐκάστην ἐκ τῶν κακώσεων καὶ τῶν ἐξευτελισμῶν, ἀφ' οἷ ὁ πατὴρ μετὰ τῆς ζωῆς μεταβιβάζει εἰς τὰ τέκνα του καὶ τὴν δουλείαν ἐπὶ γενεάς, ὡς οἱ δούλοι τῆς Ἀφρικῆς τὰς ἐλύσεις, ἀφ' οἷ μετὰ τὸ προπαιρικὸν τοῦτο ἀμάρτημα δὲν ἀνέτειλε καὶ αὐτοῖς χαρμόσυνος ἡμέρα Ἀναστάσεως; Ἄν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους ἡμῶν, οἱ εἰς ἐκτακτον συγκληθέντες σύνοδον διὰ τὸ κρισιμώτατον τῶν καιρῶν, πρὶν καθήσωσιν ἐπὶ τῶν ἐδαφίων αὐτῶν, εἶχον προεῖλεῖν τὴν Θράκην, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἠπειρὸν, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἀλλὰς ἐμπνεύσειε θ' ἀπέφερον, ἄλλους πόθους, πόθους χιλιάδων ψυχῶν ἐν ὀδύνῃ, θὰ διηρμήνευεν ἡ γλωσσά των,

ἄλλως θὰ ἔδρουν. Φεῦ! οἱ ἐλεύθεροι "Ἕλληνας δὲν ἐνθυμῶνται ὅσον πρέπει τοὺς δυστυχεῖς ὑποδούλους, τοὺς ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, τοὺς ἐκτὸς τῆς θύρας, ὡς εἶπεν, καὶ ἐν τῇ ἑδῶ Ἑλληνίᾳ. Ἄπλως ὅπως ἀνκαλέσασιν αὐτοὺς καὶ ἡμεῖς ἐπὶ μικρὸν εἰς τὴν μνήμην των, δημοσιεύομεν τὸ ἐπόμενον ἡμερολόγιον.

Ἐν... 3 Ἰανουαρίου 1878.

Δέκα Κιρκάσιοι ἀπὸ τὸ Τσερκεζοχώριον ἐλθόντες νὰ ψωνίσουν ἐδῶ, ὡς συνήθως, τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἠτοιμάζοντο ν' ἀναχωρήσουν ἔβρασαν τὰς θύρας σταύλων τινῶν καὶ ἐκλεψαν ὀκτὼ ἵππους χριστιανῶν προσεπὶθησάντινας νὰ τοὺς ἐμποδίσουν, ἀλλ' οἱ Κιρκάσιοι ἔστρεψαν ἀμέσως κατ' αὐτῶν τὰ ὄπλα των, ἀπὸ τὰ ὅποια ποτὲ δὲν χωρίζονται. Μέγας θόρυβος εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ κρότος πετάλων. Ἔως ἔτου ἀφήσῃ ὁ καιμακάμης τὴν ἀνάληπτον ἀπάθειάν του, ἕως ὅτου διατάξῃ τοὺς νοήρους ζαπτιέδες νὰ κινηθοῦν, οἱ Κιρκάσιοι ἔγειναν ἄφαντοι ἐπὶ τῶν ταχυπόδων ἵππων των μετὰ τῶν κλαπέτων. Μεγάλῃ ἀνησυχία κατέχει ὄλους.

4 Ἰανουαρίου.

Ὁ πλοίαρχος ἐνὸς πλοιαρίου σήμερον φθάσαντος ἐξ Ἀγαθουπόλεως φέρει θλιβερὰ μηνύματα. Φοβεραὶ σφαγαὶ χριστιανῶν ἐγένεον εἰς τὴν Καθάραν. Ὁ τουρκικὸς στρατὸς παντοῦ ὀπισθοχωρεῖ πρὸ τῶν Ῥώτων, τὰ δὲ ἔτακτα αὐτοῦ στίφη, οἱ Μπασιμπουζούκοι, οἱ Ζεϊμπέκκι οἱ Κιρκάσιοι ὅπου διέλυον σφάζουν, καίουν, ἀτιμάζουν. Φόβος καὶ κατῆφει κατέλαβε τὴν πόλιν μας. Τὴν ἐσπέραν ἔρχονται καὶ ἄλλαι ζοφερώταται εἰδήσεις. Οἱ Τοῦρκοι ὀπισθοδρομοῦν ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολιν... Ἡ συμφωνία μᾶς πλησιάζει. Ἡ πόλις μας ἀν' ὀχυρωθῆ καλῶς δύναται ν' ἀντισταθῇ. Περιβάλλεται ἀπὸ τείχος βυζαντινῆς ἐποχῆς καταρρεῦσαν μὲν πολλαχού ἀλλ' ὅπως δὴ ποτε προφυλάσσον τὴν πόλιν, περιορίζεται δ' ἑκατέρωθεν ἀπὸ δύο ποτάμια τὰ ὅποια περὶ δὲν δύνανται νὰ διαβῶσι καὶ τὰ ὅποια χρησιμεύουσιν ὡς μακροὶ τάφροι. Οἱ ἐχθροὶ κυρίως ἀπὸ τὴν πύλιν τοῦ τείχους εἶναι δυνατόν νὰ εἰσέλθουν: ἀπ' ἐδῶ εἶναι ὁ μέγας κίνδυνος. Ἀποφασίζεται νὰ κλεισθῇ κατέσπευμένως. Ἄνδρες, παιδιὰ τρέχουν, μεταφέρουν ξύλα, λίθους, χώμα. Ἡ πύλη ἐκτίσθη. Ἡ συγκοινωνία μας μὲ τὸν ἄλλον κόσμον διεκόπη ἀλλ' ἔρξ γε ὀχύρωμα ἐπίσταμεν ἢ τὸν τάφον μας;

5 Ἰανουαρίου.

Ποιμὴν ἀσημαίνων φθάσας ἀναγγέλλει ὅτι εἶδεν ἀρκετοὺς Κιρκάσιους, νὰ ἔρχονται πρὸς τὴν πόλιν μας. Ἀπὸ τὰς ἐντυπώσεις τῶν σφαγῶν, ἀπὸ τὴν προχθρῆς διαγωγῆν των, ὄλοι δριμεφύτως ἐνισοῦμεν ὅτι ἔρχονται νὰ διαρκάσουν, ἢ καὶ χεῖρον τι νὰ πράξουν. Ὅχι, δὲν πρέπει νὰ

εἰσέλθουν! Ἐρχονται οἱ Τσερκεζήδες!... δρομαίως τρέχων φωνάζει τις εἰς τὴν ἀγοράν. Σ' τ' ἄρματα! Πολλοὶ ἀρπάζουν τὰ ὄπλα των καὶ σπεύδουν παρὰ τὴν κτισθεῖσαν πύλην, ἥτις εἶναι ἀπίνακτι ἀκριβῶς τῆς ὁδοῦ. Ἐπλησίασαν τοὺς διακρίνομεν ἠμποροῦμεν νὰ τοὺς μετρήσωμε εἶναι εἴκοσι, ἔφθασαν ἕως εἰς τὸ τουρκικὸν νεκροταφεῖον. Ὅλων αἱ καρδίαι κτυποῦν, ὄλοι δέ, καὶ οἱ γεννηιότεροι, εἶναι ὠχροὶ ἐν ᾧ μία φωνή, ὑποτρέμουσα καὶ αὐτῇ, τοὺς διατάσσει νὰ μὴ πλησιάσουν περισσότερο. Οἱ πολεμισταί, βλέπετε, δὲν κατασκευάζονται κατὰ παραγγελίαν, ὡς ὑποδῆματα.

Οἱ Κιρκάσιοι ἀντὶ πάσης ἀπάντησεως ἀρχίζουν τὸ πῦρ εἶναι ὄλοι ὠπλισμένοι μὲ ὄπλα Μαρτίνη, τὰ ὅποια τοῖς εἶχε δώσει ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις: εἶναι θαυμάσιοι σκοπευταὶ ἀλλ' αἱ βολαὶ των ἢ κτυποῦν ἐπὶ τῶν πετρῶν τοῦ τείχους ἢ διέρχονται ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς μας: τὰς ἀκούομεν νὰ συρίζουν. Οἱ κάτοικοι ἀπαντᾶσι γενναίως μὲ τοὺς σιαικέδες των: ἐφ' ὅσον πυροβολοῦν λαμβάνουν θάρρος: αἰφνης διαταγμὸν τινα καὶ συγκυσιῶν διακρίνομεν εἰς τοὺς Κιρκάσιους: τί συμβαίνει; ἐπληρώθη εἰς ἵππος καὶ μετὰ τοῦτον εἰς Κιρκάσιος: παύουν διὰ μίαν οἱ πυροβολισμοὶ των: οἱ ἐπιδρομεῖς ἀναχωροῦν βραδέως μετὰ τῶν τραυματιῶν των.

Τὴν στιγμιαίαν ἀνακούρισίν μας διαδέχεται ἄκρα ἀγωνία: ὄλοι γνωρίζομεν τὸ ἀγέρωχον καὶ αἰμοχαρὲς τῶν Κιρκάσιων: ὅλα ἐπιστρέφουν ἀφεύκτως περισσότεροι, τὴν νύκτα ἴσως: ὅλα τὸ κάμου ζήτημα φιλοτιμίας: καὶ ἂν εἰσέλθουν; φρίττομεν μόνον ἀναλογιζόμενοι τί δύναται νὰ πράξουν μὲ τὴν ἀγριότητα καὶ τὴν λύσσαν τῆς ἐδικήσεως των συναισθανόμεθα ὅτι ἄρχεται δι' ἡμᾶς φοβερὰ πάλιν, κατὰ τὴν ὁποῖαν διὰ νὰ κερδίσωμεν τὴν ζωὴν ἐκάστης ἡμέρας πρέπει νὰ τὴν κατακτῶμεν μὲ τὸ ὄπλον εἰς τὴν χεῖρα: ἂν θέλωμεν νὰ ζήσωμεν ἀνάγκη νὰ ἐτοιμασθῶμεν πρὸς γενναίαν, μέχρις ἐσχάτων, ἀντίστασιν καὶ τοῦτο πράττομεν: συστηματοποιεῖται ἡ ἀμυνα: ἀνεγείρονται τάμπαι μὲ λίθους καὶ χώμα καὶ καραβόξυλα, εἰς τὰ: καταρρεῦσαντα τοῦ τείχους μέρη.

Ὅσον πλησιάζει ἡ νύξ τόσο κορυφῶται ἡ ἀγωνία: ὦ! πόσον ἀργὰ περοῦν αἱ ὦραι αὐταὶ τῆς φοβερῆς προσδοκίας! Κάνεις δὲν κατακλίνεται εἰς τὴν κλινὴν του: ἄνδρες καὶ γυναῖκες φοροῦν τὰ ἐνδύματα τῆς ἡμέρας καὶ κλείουν στιγμὰς τινας τοὺς ὀφθαλμούς των εἰς ὑπνον τεταραγμένον ἐπὶ ἐνὸς ἀνακλιντροῦ ἢ μίαν καθέκλας: ὄλοι φέρουν ἐπ' αὐτῶν ὅτι πολυτίμον ἔχουν: στρίψω κ' ἐγὼ καὶ παρατηρῶ μὲ μακρὸν βλέμμα ἀποχαιρετισμοῦ τὸ δωμάτιόν μου: τοιαύτην ὦραν αὔριον ποῦ θὰ εἶμαι; θὰ ζῶ ἢ θὰ κείμαι: ἐσφαγμένος; ἢ ξέθωρ καὶ κολυμβῶ καλὰ, καὶ ἂν εἰσέλθῃ ὁ ἐ-

χθρὸς ἠμπορῶ νὰ πηδήσῃ εἰς τὴν θάλασσαν: ἀλλὰ τὸ ψῆχος εἶνε δριμύτατον καὶ ποικυρὸν πίπτει χιῶν καὶ ἂν οἱ Κιρκάσιοι δὲν ἐμποδίσουν τοὺς φεύγοντας ἀπὸ τὸ μέρος τῆς ἐκβολῆς τοῦ ποταμίου, καὶ ἂν δὲν τοὺς πυροβολήσουν, καὶ ἂν διαφύγω, τί θ' ἀπογίνω; ὅλα ἐκπνεύσω παγωμένος ὀπισθεν βράχου τινός, ἢ θ' ἀποθάνω ἀπὸ τὴν πείνῃ. Εἰς φίλος μου θέλων νὰ συνδέσῃ τὴν τύχην του μὲ τὴν ἰδικὴν μου κατεσκεύασε δύο μικροὺς σάκκους τοὺς ὁποίους ἐγέμισε μὲ ἄλευρον, ἔχει εἰ τοίμα καὶ δύο κολοκύθια γεμάτα νερόν: ἂν σωθῶμεν, θ' ἀνάπτωμεν πῦρ ἂν θάμνομεν εἰς καμμίαν χαράδραν, ὅλα κάμνωμεν χυλόν, ὅλα τὸν ψήνωμεν εἰς τὴν ἀνθρακίαν καὶ ὅλα ζήσωμεν. Ἐπεθεώρησα ὅτι ἔχω ἐν τῷ γραφεῖῳ καὶ τῷ κιβωτίῳ μου ὅπως λάβω μαζὶ μου τὸ πολυτιμότερον: ἔλαβα τὰς ἐπιστολάς τῆς μητρὸς μου καὶ τὰς ἔδessa ἐντὸς ζώνης, περὶ τὴν ὀσφύν μου: μὲ πόσῃ λύπην ἀποχωρίζομαι τόσα πράγματα μὲ τὰ ὅποια συνεδέθη ὁ βίος μου! Ἀλλεπάλληλοι συρρέουν εἰς τὴν κεφαλὴν μου αἱ ἀναμνήσεις, αἰτινες μοὶ τὰ καθιστῶσι ὄλα προσφιλή: ἀλλ' ὄχι ἀνίσταμαι εἰς τὸν πειρασμόν: δὲν πρέπει νὰ ἔχω θάρρος ἐπ' αὐτῶν: πρὸ παντός πρέπει νὰ σώσω τὴν ζωὴν μου. Ῥίπτω ἔσχατον βλέμμα εἰς τὸ δωμάτιόν μου καὶ κλειδῶν τὴν θύραν του συγκινημένος μέχρι δακρύων θὰ διέλθω ἄργας καὶ πάλιν τὴν φιλίαν του; ὦ! πῶς ἤθελον νὰ ἤξεύρω ποῦ καὶ πῶς θὰ εἶμαι αὔριον, τοιαύτην ὦραν!...

Εἶναι μεσάνυκτα: οἱ Κιρκάσιοι ἀκόμη δὲν ἐφάνησαν: ἡ βραδυτῆς των τοὺς καθιστᾷ ἀκόμη φοβερωτέρους: τίς οἶδε ποῖον ζοφερόν στέδιον ἔχουν ἴσως θὰ ἔλθουν τὸ γλυκοχάραγμα ὅτι ἐλπίζον νὰ μᾶς καταλάβουν κοιμημένους.

6 Ἰανουαρίου.

Σήμερον εἶνε ἡμέρα τῶν Θεοφανείων: ἄλλοτε ὁ Μητροπολίτης, μετὰ τὴν λειτουργίαν, κατέβαινε ἐν πομπῇ εἰς τὴν παραλίαν παρακολουθῶντος ἐκ τῆς ἐκκλησίας πλήθους ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν: τρεῖς σταυρῶν τὸν ἄερα διὰ τοῦ σταυροῦ ἔν ἐκράτει, ἔξεσφρονδῶνα αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν: ἀμέσως ναυταὶ τινες ἔρριπτον τὰς ἀμπαδένας γούνας των ὑπ' ἄς ἀνέμενον γυμνοὶ μέχρις ὀσφύος, καὶ ὤρμων εἰς τὸ ὕδωρ: αἱ ἐπὶ τῆς παραλίᾳς ἐρρίθουν: ἦσαν τόσοσιν παγερὰ τὰ κύματα! μέχρι τοῦ μυελοῦ τῶν ὀστέων των θὰ εἰσέδουε τὸ ψῆχος: ἀλλ' οἱ ναῦται ἐκολυμβῶν, γοργῶς, ἰσχυρῶς ἐν ἀμίλλῃ: εἰς ἐξ αὐτῶν ἤρπαξε τέλος τὸν ἐπιπλέοντα σταυρόν: ἐγένετο ὁ δημοτικὸς ἥρωϊς ἐπὶ ἐν ἔτος: ἔπειτα ἡ πόλις ἑορτάζουσα παρεδίδοτο εἰς εὐθυμίαν καὶ ἔσματα: πόσον μακρὰν φαίνονται τὰρ πάντα ταῦτα! Σήμερον δὲν θὰ βῆθῃ ὁ σταυρός: θὰ βῆθῃ πυροβολισμοί: ἐν τούτοις οἱ κάτοικοι μεταβαίνουσιν ἐναλλάξ, εἰς τὴν ἐκκλη-

σίαν: ἀλλὰ ποῦ οἱ φιλήσυχοι, οἱ καθαροενδυμένοι χριστιανοὶ οἱ ὁποῖοι ἐστέκοντο μὲ τὴν εὐλάβειαν εἰς τὸ στασίδι των; σήμερον εἶναι κατὰ ἀγριότητα, ἀπλυτοὶ καὶ ἀκένιστοι μὲ σελάχια εἰς τὴν μέσην καὶ ὄπλα εἰς τὴν χεῖρα: ἀνάπτουν ἐν κηρίον, κάμνουν βιαστικὰ τὸν σταυρόν των, προσκυνοῦν τὴν εἰκόνα, ἀκούουν ὀλίγας στιγμὰς τὴν ἀκολουθίαν καὶ διευθύνονται ἐν σπουδῇ εἰς τὰς τάμπαις: διότι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τοὺς ἀναμένομεν: θὰ ἔλθουν: εἴμεθα βέβαιοι. Αἱ τιγρὲς ὀπισθοδρομοῦν διὰ νὰ ἐπιπέσουν σφοδρότερα κατὰ τοῦ θύματος των.

Εἰς μίαν ἄκραν παρερριμμένον ἔκειτο πρὸ ἐτῶν ἐν μικρὸν τηλεβόλον, τὸ ὅποιον εἶχε κομισθῆ μὲ ἄλλα ναυάγια μεγάλου πλοίου συντρεθέντος κατὰ τῶν πλησίων ἐδῶ βράχων: ἔφερον ἔτι τὴν σκιρίαν τῆς θαλάσσης ἐξ ἧς ἀνεἰλκυσθη: εἰς ὀπλοποιὸς τὸ καθαρίζει: τινὲς κινοῦν τὴν κεφαλὴν των διαστᾶντες: ἄλλοι ἐλπίζουν ὅτι ἠμπορεῖ ἔτι νὰ χρησιμοποιῆται. Κανονίζονται καλλίτερον αἱ περιπολίαι: ὄχυροῦνται αἱ τάμπαι. Οἱ Κιρκάσιοι ἀκόμη δὲν ἐφάνησαν: ἤρχισε νὰ μᾶς ἐξαντλῇ ἡ ἀκατάπαυστος συγκίνησις, ἡ ἀγρυπνία, ἡ κούπωση: ὄλοι νομίζομεν ὅτι χεῖρ τις κρατεῖ τὴν καρδίαν μας καὶ τὴν πιεζει σφιγκτὰ, σφιγκτὰ...

7 Ἰανουαρίου.

Τὸ τηλεβόλον ἐδοκιμάσθη σήμερον τὸ πρῶν: ὀλίγου δεῖν συνετρίβετο ἐκ τῆς πρώτης γομώσεως ἢ τις συναπέφερε καὶ ἱκανὴν σκιρίαν: ἀλλὰ τὸ βλήμα του φθίνει μακρὰν, τοῦτο εἶναι τὸ οὐσιώδες: κατασκευάζουν προχείρως ἕνα ὑποστάτην, καὶ τὸ στήνουν πλησίον τῆς πύλης: οὕτω δεσπόζει ὄλης τῆς ὁδοῦ: εἰς πλοίαρχος πρὸ ὀλίγου φθάσας ἐξέρχεται τοῦ πλοίου του δύο μικρὰ κανονάκια, ὁμοιόζοντα μὲ τριμπόνια, τὰ ὅποια τοποθετοῦνται ἑκατέρωθεν τοῦ ἄλλου, τὸ ἐν πρὸς τὸ ἐν ποτάμιον καὶ τὸ ἄλλο πρὸς τὸ ἕτερον. Ἰδοὺ ὅτι ἔχομεν καὶ τὸ πυροβολικόν μας. Ὅλα εἶναι νὰ γελᾷ κανεὶς καὶ νὰ κλαίῃ...

Καὶ ὅμως μὲ ὄλα αὐτὰ, μὲ ὄλας τὰς φρουρὰς καὶ τὰς περιπολίαις παρ' ὀλίγον, νὰ σφαγῶμεν ὄλοι ὡς ἀρνία.

Ἐσώθημεν ὡς ἐκ θαύματος, ἐσώθημεν ἐκ βεβαίου θανάτου σήμερον τὰ μεσάνυκτα!

Ἐντὸς τῆς πόλεως μένουσιν ἀκόμη ὁ καιμακάμης, ὁ καθῆς καὶ οἱ ζαπτιέδες: οἱ Τοῦρκοι κάτοικοι ἐκ φόβου τῶν προχωρούντων Ῥώτων ἔστειλαν πρὸ τινῶν ἡμερῶν τὰ χαρῆμά των, τὰ παιδιὰ, τοὺς γέροντας καὶ τὰ σκευῆ των εἰς Κωνσταντινούπολιν: αὐτοὶ μένουσιν ἐδῶ ἀδιάφοροι πρὸς τὴν ἀγωνίαν μας, βλοσυροὶ, ἀπείσιόν τι τεκταίνοντες ἢ προσδοκῶντες.

Ἀφοῦ ἐκλείσθη ἡ πύλη τοῦ τείχους οὐδεὶς ἐξέρχεται, διότι καὶ οὐδεὶς τολμᾷ νὰ ἐξέλθῃ, ἐκτὸς ἐνὸς ἀτρομήτου ἀγοροφύλακος τὸν ὅποιον οἱ

προϋχόντες, κρυφίως, δι' ἀδροτάτης ἀμοιβῆς ἐτα-
ξαν νὰ φυλάττη ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφου, ὅπως μα-
κρόθεν διακρίνων τοὺς ἐπερχομένους ἐχθροὺς ἐγκαί-
ρως ἀναγγέλλη πᾶσαν ἐπιδρομὴν· ὁ ἀγροφύλαξ
οὗτος ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς του εἶδε Τούρκον τινα,
γνωστὸν διὰ τὰς συμπαθείας του πρὸς τοὺς Κιρ-
κασίους, ἐξελλόντα δις ἢ τρίς ἐριππον καὶ ἐπιστρέ-
ψαντα μετὰ μίαν ὄραν αἱ προφυλάξεις αὐτοῦ ἐλάμ-
βανε μὴ τὸν ἴδου ἐνέβαλον αὐτὸν εἰς ὑπονοίας,
καὶ τὸν παρηκολούθησε· μετ' ὀλίγον εἶδε Κιρ-
κασίον τινα, ὅστις ἀνίμενε ὀπίσω λορίσκου κρα-
τῶν ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ τὸν ἵππον του· ἀφνί-
διον φῶς ἔγεινεν ἐν τῷ ἐγκαφάλῳ τοῦ ἀγρο-
φύλακος· ὁ Τούρκος συνῆπτε συμφωνίας περὶ πα-
ραδόσεως τῆς πόλεως· αἰτία τῶν ἄλλεπαλλήλων
ἐκείνων ἐξῆδων ἦτο ὅτι δὲν συνεφώνουν περὶ τῆς
τιμῆς. Πράγματι ὁ Τούρκος οὗτος ἔχει τὴν πό-
λιν εἰς τὴν διαθέσιν του· ἡ οἰκία του ἐπὶ τοῦ κα-
ταρῆυσαντος τείχους ἐκτισμένη ἔχει τὴν μὲν
αὐλοῦσαν θύραν ἐντὸς τῆς πόλεως, τὴν μικρὰν δὲ
θύραν του σταύλου του ἀνοίγουσαν εἰς τὸ παρά
τὸ ποτάμιον λιβάδιον. Εἰν' ἀληθείς ὅτι ἐγγύ-
τατα ἐκεῖ ἦτο ἐστημένη μιὰ ἀπὸ τὰς ὄχυρωτέ-
ρας τάμπικας, ἀλλὰ τί θὰ ὠφέλουν τὰ τηλεβόλα
καὶ οἱ προμαχῶνες ἀν εἰς τὸ βαθὺ τῆς νυκτὸς σκο-
τὸς εἰσῆρχοντο λαθραίως διὰ τῆς μικρᾶς θύρας
οἱ Κιρκάσιοι καὶ ἔχυνοντο κατὰ τῆς ἀπροφυλά-
κτου πόλεως, ἔξωθεν ἀναμενούσης τοὺς ἐχθροὺς;

Ὅτε ὁ ἀγροφύλαξ ὠχρῶς, ἰδρῶτι περιρρέομενος,
ἀσθμαίνων, διηγήθη μετὰ διακεκομμένης φρά-
σεως τὴν συνάντησιν τοῦ Τούρκου καὶ τοῦ Κιρ-
κασίου, τρόμος κατέλαβε πάντας διὰ τὸν φοβε-
ρὸν κίνδυνον τὸν ἠποῖον διήλθον· ἐν τάχει κατε-
λήφθη ἡ οἰκία τοῦ Τούρκου· ὠχυρώθη ἡ μικρὰ
θύρα· ἐκεῖ φρουροῦν οἱ τολμηρότεροι θὰ ἔλθουν
ἀπόψε οἱ Κιρκάσιοι· ἴσως ἐτελείωσεν ἡ συμφωνία,
ὦ! ἀπὸ τί κρέμαται ἡ ζωὴ μας!...

8' Ιανουαρίου.

Πρὶν ἀκόμη χαράξῃ, σφοδρῶς, ἀπελπιστικῶς
κρούεται ὁ κώδων τῆς ἐκκλησίας, ὡσεὶ ἡ ἀγω-
νία τῆς συρούσης τὸ σκηνίδιον χειρὸς μετεδόθη
εἰς τοὺς παλμοὺς του· ἀκούονται ἄλλεπάλληλοι
πυροβολισμοί· φρουροὶ τρέχουν μὲ τὸ ὄπλον εἰς
τὴν χεῖρα διὰ τῶν ὁδῶν· οἱ κοιμώμενοι ἀνατι-
νάσσονται περίτρομοι· μήπως ἐφθασεν ἡ τελευ-
ταία στιγμή μας;

Ἦλθον οἱ Κιρκάσιοι! διηυθύνθησαν πρὸς τὴν
θυρίδα τοῦ σταύλου, ἀλλὰ τοὺς ὑποδέχεται
σφοδρὸν πῦρ· βλασφημοῦν τὸν Τούρκον, ὄνο-
μιζοῦν ὅτι τοὺς ἐπρόδωκε λαβῶν περισσώτερα ἀπὸ
τοὺς χριστιανούς· ἀλλ' οὗτος κείται δέσμιος ἐκεῖ,
ἐν τῇ αὐτῇ του, ἐν ἀγνείᾳ τῶν Τούρκων.

Οἱ Κιρκάσιοι ὀπισθοχωροῦν· ἀλλὰ φρονέονται
τρεῖς τότε φρυάττοντες κάμνον· λυσώδη ἐφο-
δον κατὰ τῶν ἄλλων προμαχῶνων· ἀλλ' ἀπό-

κρούονται πάνταχόθεν· εἶναι ὑπὲρ τοὺς ἑκατόν!
ἡμεῖς εἴμεθα μόνον τριακόσιοι, διανεμημένοι εἰς
ἕξ μέρη, ἀπειροπόλεμοι, πολλοὶ δὲ πρῶτην φο-
ρὰν ὀσφραϊνόμενοι πυρίτιδα πταρνίζονται ὡς νὰ
ροφῶν ταμβάκον· ἀλλὰ πόσῃ γενναϊότητα
ἐμβάλλει ἡ ἀπελπίσις!.

9' Ιανουαρίου.

Ὁ καίμακάμης προσεκάλεσε τηλεγραφικῶς
μὴν ἴλην ἱππέων, ὑποκύψας, ὡς λέγει, εἰς τὰς
παρακλήσεις τῶν προϋχόντων· τοὺς ἀναμένομε-
νὸν με ἀνυπομονησίαν ἐν τούτοις διήλθον ἐν τρομε-
ρῶν τέταρτον λαχτάρως μακρόθεν ἐκλαθόντες αὐτοὺς
ὡς μπασιμποζούκους· τέλος πάντων ἦλθον· τοῖς
ἐδώκαμεν καταλύματα· τὸ στήθος μας δια-
στέλλεται ὀλίγον ἀπὸ τῆς φρικώδους πιέσεως· δυ-
νάμεθα νὰ κοιμώμεθα ἡσυχοί, ἔχομεν ὑπερασπι-
στάς. Ἀλλὰ δὲν ἀφίνομεν εἰς αὐτοὺς τὴν φρου-
ρῆσιν τῆς πόλεως· δυσπιστοῦμεν πολὺ· βλέπομεν
πολλὰ κλοπιμαῖα ἐπὶ τῶν ἵππων των, εἰδεχθῆ
λάφυρα, τὰ ὅποια ζητοῦν νὰ μᾶς πωλήσουν καὶ
τὰ ὅποια ἀγοράζομεν μετ' ἀποστροφῆς, διὰ νὰ
μὴ τοὺς δυσαρεστήσωμεν.

Τὸ δειλινὸν ἐκρήγνυται εἰς τὰς ἡδούς ἡ γοερὰ,
ἡ σπαρακτικὴ ἐκείνη κραυγὴ, ἡ ἐκλύουσα τὰ
γόνατα καὶ συναθροίζουσα ὅλον τὸ αἷμα εἰς τὴν
καρδίαν. Ἔρχονται! Ἐνοεῖται ποῖοι· οἱ σφαγεῖς,
οἱ βεβηλωταὶ τῶν ναῶν, οἱ ἀτιμασταὶ τῶν κο-
ρῶν!

Τρέχουν ὄλοι εἰς τὰς τάμπικας των· οἱ λόφοι
τριγύρω κατακεκαλυμμένοι ὑπὸ ἐπίπτειν εἶναι ὑπὲρ
τοὺς πεντακοσίους, Κιρκάσιοι, Ζεϊμπέκται, Μπα-
σιμποζούκοι, ὄλοι ὠπλισμένοι μέχρις ὀδόντων.
Ἄς μᾶς λυπηθῆ ὁ Θεὸς πλέον. Οἱ Τούρκοι στρα-
τιῶται διανεμόνται εἰς τὰς ἐπικαιρούς θέσεις·
ἔρχεται καὶ ὁ καίμακάμης. Μεταξὺ αὐτοῦ, ἀπὸ
τοῦ τείχους, καὶ τῶν ἐπιδρομῶν ἀπὸ τῶν
τουρκικῶν μνημάτων, συνάπτεται ὁ διάλογος
οὗτος:

- Νὰ πᾶτε ὀπίσω!
- Ὅχι, θὰ ἐμβοῦμε μέσα!
- Σὰς διατάσσω! εἰμὶ ὁ καίμακάμης.
- Ἐχθρὸς γέλωσ ἀπαντᾷ εἰς τὸν τίτλον τοῦτον.
- Δὲν εἶσαι δικός μας καίμακάμης.
- Δὲν θὰ σὰς ἀφήσω νὰ ἐμβῆτε! φωνάζει
οὗτος πλήρης ὀργῆς διὰ τὴν κατ' αὐτοῦ προσ-
βολήν!
- Ὅχι τὸ ἰδοῦμε!
- Ὅπισω! κρρυγάζει, τελευταίαν φορὰν.

Ἦχε ἡ σάλπιγξ τῶν Τούρκων στρατιωτῶν
οἵτινες κρατοῦσι τὸ ὄπλον ἐπὶ σκοπόν· μόνον τὸ
πρόσταγμα αἶψ! ὄπερ περιφέρεται εἰς τὰ χεί-
λη τοῦ ἰλαρχοῦ ἀναμένεται ὅπως ἀρχίσῃ ἡ μά-
χη· τὸ κανόνιον πυροβολεῖ εἰς τὸν ἀέρα ὑπὲρ τὰς
κεφαλὰς των πρὸς ἐκρόβισιν· ὦ ἀνθρωπίνῃ τύχη!
αὐτὰ τὸ ὅποιον ἕως προχθὲς ἐκεῖτο περιφρονημένον

καὶ τὸ κατέταρχει ἡ σκωρία ὡς λέπρα, μᾶς σώ-
ζει· εἶναι ἀναντίρρητον· τὸ στήθος ἐκεῖνο εἰδει-
λίκοι πρὸ τοῦ πυροβολικοῦ μας! ἰδοὺ κινουῦνται,
ἀναχωροῦν...

Δὲν περιγράφεται ἡ χαρὰ μας· ὄλοι γελῶμεν,
ἀλλ' ὁ γέλωσ μας ἔχει τι τὸ ἄγριον· στέλλο-
μεν πρόβατα, τροφάς, στέλλομεν χρήματα εἰς
τοὺς Τούρκους στρατιῶτας, τοὺς συναγωνιστάς
μας, τοὺς σωτήρας μας. Δὲν μᾶς φαινονται πλέον
τόσον ἀποτρόπαιοι· δὲν δυσπιστοῦμεν τόσον. Ἀ-
πόψε θὰ κοιμηθῶμεν τέλος ἡσυχοί.

10' Ιανουαρίου

Περὶ τὸ λυκαυγὲς ἀκούομεν τὴν σάλπιγγα·
ἀκούομεν ποδοβολητῶν ἵππων ἀνατινασσομένα πε-
ρίτρομοι· μὴ ἐπῆλθον ἄλλοι ἐχθροί; ἐξερχόμεθα
εἰς τὸν δρόμον καὶ δὲν βλέπομεν οὔτε Τούρκον
στρατιῶτην, οὔτε καίμακάμην. Ὅλοι ἔγειναι
ἄφαντοι!

Λοιπὸν ἀπέβημεν ἀπροσπτάτευτοι εἰς τὸ ἔλεος
τοῦ Θεοῦ!... μένομεν ἐνεοὶ ἐκ τοῦ τρόμου· τί θὰ
γίνωμεν; πῶς θ' ἀντικρούσωμεν τὰς ἐχθρας ταύ-
τας ὀρθὰς αἰτινας ἐπέρχονται καθ' ἡμῶν ἄλλε-
πάλληλοι ὡς κύματα; στυγνὴ ἀπελπίσις κατα-
κυριεῖει πάντας· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἡρεμία τις
τὴν διαδέχεται· μετὰ τῶν στρατιωτῶν ἔφυγον
καὶ οἱ κάτοικοι Τούρκοι· τοὺς ὑποπεύσαμεν πο-
λὺ τώρα δὲν ἔχομεν πλέον μᾶτα εἰς τὴ σπλάγ-
χνα τῆς πόλεως· ἐχθρὸς θὰ ἐπέλθουν ἔξωθεν· ὀρ-
γανουῦμεν πυρετωδῶς τὴν ἄμυναν.

Περίπολοι μὲ γούνας καὶ σαλβάρια διατρέ-
χουν τοὺς δρόμους νυχθημερὸν μὲ τὸ ὄπλον ἐπ'
ὤμων, ἄλλοι φέρουν μόνον μαχαίρας, τινὲς δὲ καὶ
πελέκει· πόσον παράδοξον ὄψιν ἔχει ἡ πόλις!
τὴν σιγὴν τῆς νυκτὸς διακόπτουν αἱ ἄγριαι φω-
ναὶ τῶν φρουρῶν, οἵτινες ἀντὶ τοῦ ἀφύλακτος γρη-
γορεῖτε φωνάζουν Βάρδια! τὸ τοῦ σας! ἀνὰ
ἡμίσειαν ὄραν τὰς κρυγαῖς ταύτας ἀκούοντες
οἱ κύνες ὠροῦνται πενηθίμως... μόνον κρυφενεῖ
τινα μένον ἀνοικτὰ μέχρι πρωίας, εἰς τὰ ὅποια
ἀναπαύονται οἱ κουρασμένοι φρουροί· τοὺς δρό-
μους οὐδεὶς φανὸς φωτίζει· αἱ οἰκίαι εἶναι κατα-
σκότεινοι· τὰ παράθυρα κτάταλειστα· νομίζει
τις ὅτι ψυχὴ ζῶσα δὲν εὐρίσκειται μέσα· ἀλλὰ
πόσαι καρδίαι κτυποῦν ὀπίσω ἀπὸ τὰ παράθυ-
ρα ἐκεῖνα, πόσα ὄψα ἀκροῶνται μετ' ἀγωνίας!·
ὅπως τὰ πτηνὰ ἐν κεντρῷ φοβεροῦ κυνηγίου μέ-
νον σιγηλά, ζαρωμένα ὑπὸ τὸ φύλλωμα, αἱ σκυ-
τραφεῖς καὶ σερναὶ παρθένοι μένουσι κευκρμεί-
ναι ἐν τῇ σιγῇ καὶ τῇ σκοτίᾳ· πῶς καταρῶν-
ται τὰ κάλλη των καὶ τὴν νεότητά των τὴν
στιγμὴν αὐτήν!... ὦ! ὁ ἀποθάνων ἐκ τρόμου
ἅμα αἰσθανθῶν πλησίον τοῦ στόματός των τὴν
δυσώδη ἀναπνοὴν τῶν Ζεϊμπέκων!...

Ἐπὶ τῆς ἀποκρήμου ἀκτῆς εἶνε ἐν σπήλαιον
ὑπ' αὐτὸ ἐκτείνονται ὄξεις βράχοι καὶ εἶναι ἡ θά-

λασσα καταμελινα ἐκ φυλῶν δέκα νεάνιδες, τῶν
καλλιτέρων οικογενειῶν, αἱ ὠραιότεραι, αἱ εὐ-
τυχέστεραι κατέφυγον εἰς τὸ σπήλαιον μὲ τὴν
ἀπόφασιν ταύτην: ἅμα εἰσελάσουν οἱ ἐχθροὶ εἰς
τὴν πόλιν νὰ κρημνισθῶν, νὰ συντρίψωσιν ἐπὶ τῶν
βράχων ἢ πνίξωσιν εἰς τὰ κύματα τὰ ἀγνά, τὰ
περικαλλῆ των σώματα, ὅπως μὴ τὰ παραδώ-
σωσιν εἰς τοὺς Μπασιμποζούκους!...

[Ἔσται τὸ τέλος]

Α. Π. ΚΟΥΡΤΙΑΝ.

ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ

Ἀιτήματα.

Μαγδαληνὴν τὴν ὠνόμαζον, ἀλλὰ τὸ βιβλι-
κὸν τοῦτο ὄνομα κακῶς προσηρμόζετο εἰς τὴν
σεμνὴν καὶ αὐστηρὰν εὐμορφίαν της, ἥτι: ἔφερε
μᾶλλον τὸν τύπον ὠραιότητος ἀρχαίας ἑλληνι-
κῆς θεαίνης. Ἀπ' ὅτου περιβλήθη ἀπλήν, ἀλλὰ
κομφῶς πρὸς τὸ ὑψηλὸν αὐτῆς ἀνάστημα κεκοι-
μένην ἐπὶ τῆς ὠμοπλάτης εἰς δύο μακρὰς καὶ
ἄφθονους πλεξίδας, ἐξέλαμψε τῆς ὄψεως ἡ χάρις
καὶ τοῦ σώματος τὸ εὐμελές. Διότι ἀκομψα βράκη
ἐκάλυπτον αὐτήν, ὅτε τὸ πρῶτον παρουσιάσθη
εἰς τὴν οἰκίαν μας, περισυλλεγεῖσα ὑπὸ τοῦ θείου
μου. Ἡ Μαγδαληνὴ ἀφίκετο εἰς τὴν πόλιν μας
ἀποτελοῦσα μέρος σπαρακτικοῦ ὄμιλου γυναικο-
παίδων τῆς Κρήτης, ἀτίνα τότε διεσκορπίζεν
ἐπὶ πάσης ἀκτῆς τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος ἡ τοῦ
1866 ἡρωικῆ ἐπανόστασις.

Ἐ τὰς χώρας οἱ κακότυχοι ἐδιμοιραστῆκαν,
καὶ ἂν σκίλων, δὲ γνωρίζονται, μόνον ὅσοι ῥωτοῦνε
— Ἀπὸ ποῦν τόπο, ἔνευ μου, εἶσαι; Μὴ δὲ ἔμποροῦνε
Ἄλλο νὰ συνεχίζουσαι μ' ἀπὸ τῆ Κρήτης λέει
Κι' ὁ εἶς τὸ χεῖρι τ' ἄλλουνοῦ τὸ πέναντι καὶ κλαῖσι.

Οἱ στίχοι οὗτοι παλαιότητου κρητικοῦ ποιή-
ματος εἶχον ἀναλάβει νέαν ζωὴν, ἐφ' ὅσον δι-
ήρκεσεν ἡ ἐπανόστασις ἐκείνη, ὡς ἂν συνετέθησαν
τότε διὰ νὰ ὀρηγήσωσι τὰς συμφορὰς τῶν ἀτυ-
χῶν προσφύγων.

Μόλις ἤμην ὀκταέτης, ἀλλ' ἠγάπων τὰ βι-
βλια περισσώτερον ἀπὸ τὰ παιγνίδια, καὶ τὴν ἀ-
νάγνωσιν ἴσα μὲ τὰ γλυκύσματα. Διὰ τοῦτο
μετὰ προσοχῆς ἠκροώμην μετὰ τὸ γεῦμα ἐκ-
στης Κυριακῆς τὸν θεῖόν μου ἀναγινώσκοντα ἐν
τῷ φωτὶ εἰς ἐπήκουσιν ἀπάσης τῆς οικογενείας
τὰ πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις κεντρικὴν ἐπιτροπὴν ἀ-
ποσταλλόμενα ἐκ τῆς νήσου πολεμικῆ δελτία,
τὰ περὶ τοῦ ἠρωισμοῦ τῶν ἡμετέρων καὶ τῆς
Θηριακῆς τῶν Τούρκων, τὰ περὶ τοῦ ἐθνικοῦ
στόλου καὶ τοῦ ἐθνουσιασμοῦ τῆς πρωτεύουσας.
Ἐν τέλει τῆς ἀναγνώσεως οἱ ἄνδρες συνεζήτησαν
τὰ ἐν τῇ ἡμερηίδι, αἱ γυναῖκες ἀπέπεινον εὐ-
χὰς ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων καὶ κατάρας ἐναν-
τίον τοῦ Μουσταφᾶ, ἐγὼ δ' ἐτήρουν ἐν τῇ φαν-

τασία μου, ως μυθικών ήρώων ονόματα, τὰ ὀνόματα τοῦ Κόρακα, τοῦ Κριάρη, τοῦ Κορωνάου, τοῦ Σουρμελή.

Τοῦ Κυριακοῦ ἀκροάματος μετέγχε καὶ ἡ Μαγδαληνή. Κατέστη γνωστὸν εἰς αὐτὴν ὅτι ἐκεῖνα τὰ ὀποῖα καθ' ἑκάστην Κυριακὴν μᾶς ἀναγίνωσκον ὁ Οεῖός μου ἀντικείμενον εἶχον τοὺς ἀγῶνας τῆς πατρίδος τῆς. Τὴν ἠφιμένην ὄραν ἤρχετο σιγᾷ σιγᾷ καὶ ἵστατο εἰς τὴν θύραν, ὄρθια. Οὐδ' ἐγκατέλιπε τὴν στάσιν τῆς ἐφ' ὅσον διήρκει ἡ ἀνάγνωσις· ἀλλ' οἶονεἰ ἐν ἐκστάσει προσηλουμένη εἰς τὴν ἀπόρασιν, ὡς πάντες οἱ ἄνωρωποι τοῦ λαοῦ, ὁσάκις ἀκούουσι λόγους διαφεύγοντας τὴν ἀντίληψιν αὐτῶν, ἐφαίνεται μετ' ἀγωνίας προσπαθοῦσα νὰ ἀνακαλύψῃ γνώριμον λέξιν, νὰ ὑπερπάσῃ προσπλήξῃ τι ὄνομα ἐκ τῶν ἀκατάληπτων ἐλληνικῶν τοῦ Φωτός. Ἄλλ' ἐπὶ τέλος τί τὴν ἐμελεν ἂν δὲν ἠνόησε τι; Τῆ ἤρκει ὅτι ἡ ξένη ἐκείνη γλώσσα ὠμίλει διὰ τὴν πατρίδα τῆς. Ἢ πρὸς τὸν ἀπλοῦν εὐλαθεῖ, ἂν ἀκατάληπτος τῶ εἶνε ἡ γλώσσα τοῦ Ἐγγεγελίου; Τῶ ἀρκεῖ ὅτι τὰ ῥήματα ἐκεῖνα εἶνε ῥήματα Θεοῦ.

Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἀφιξέως αὐτῆς ἐν τῷ οἴκῳ, εἰ καὶ πάντες ἐφέροντο πρὸς αὐτὴν μετ' ἰδιαιτέρας συμπαθείας, παρέμεινε δειλὴ καὶ σιωπᾶσα, ἴσως ἕνεκα τῆς ἐπὶ τῷ προσφάτῳ ἐκπατριᾶς ὁδύνης καὶ τοῦ συναισθημένου τῆς ἰδίας ταπεινώσεως, ἀναγκαζομένης νὰ δέχεται τὴν ἐλεημοσύνην τῶν ἄλλων, ἴσως καὶ ἕνεκα τῆς στενοχωρίας ἣν ὑπέστατο βλέπουσα τὴν παράδοξον καὶ φαιδρᾶν ἐπίστα ἐντύπωσιν τὴν προξενουμένην εἰς ἡμᾶς, καθάρους Ρουμελιώτας, ἐκ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῆς πατρίδος τῆς. Μόνον ἡ πρεσβυτέρα τῶν ἀδελφῶν μου—Ἐζή τότε ἡ καλὴ μας Θεανῶ,—κατώρθωσε νὰ ἐλκύσῃ ταχέως τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς, οὕτω:

Ἐσπέραν τινὰ ἡ ἀδελφὴ μου ἀνεγίνωσκε μεγαλοφώνως τὸν Ἐρωτόκριτον πρὸς ἔκτακτον τέρψιν ἐμοῦ, λησιμονῶντος πρὸ τοῦ ποιήματος τὸ μάθημά μου. Ἡ Μαγδαληνή, τυχαίως εἰσελθούσα εἰς τὸ δωμάτιον, ἔστη ὡσεὶ γοητευθεῖσα ἐκ τῆς ἐνωτίσεως τοιούτων γνωρίμων ἤχων, περιβεβλημένων τὸ πάντα τὰ ὠτα θέλγον κάλλος τοῦ μέτρου. Ἡ ἀδελφὴ μου ἀπήγγελλε τότε διὰ τῆς γλυκεῖας φωνῆς τῆς τοὺς ἐξῆς στίχους:

Ἐίχε κι' αὐτὸς ἕνα νιὸν πολλὰ κανακισμένον,
Φρόνιμον κι' ἀξιδόμενον, ζαχαροζυμωμένον.
Ἦτανε δεκοτὴ χρόνων, μὰ ἔχε γερνῆτον γνώσει,
Οἱ λόγοι του ἦσαν τροπὴ, κι' ἡ ἐρημιὰ του βρῶσι.
Καὶ μ' ὅσας χάρεις π' οὐρανοὶ καὶ τὰστρο ἐγενήσαν,
Μ' ὅσας τὸν ἐμοιρῆσαν, μ' ὅσας τὸν ἐστολῆσαν.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Μαγδαληνῆς, οἱ μεγάλοι καὶ κατὰμαυροι, ἐσπινθηροδόησαν· ἐπλησίασεν, ἤγγισε σχεδὸν τὸ κάθισμα τῆς ἀδελφῆς μου, καὶ ἤκουεν ἀπνευστί, συχνὰ διακόπτουσα αὐτὴν δι' ἐνθουσιῶδῶν ἐπιφωνήσεων. Δὲν ἦσαν πλέον τὰ

ἀκατάληπτα ἐλληνικὰ τῆς ἐφημερίδος.

Ὅταν ἐπεράτωσε τὴν ἀνάγνωσιν ἡ ἀδελφὴ μου, τὴν ἠρώτησε:

— Σ' ἀρέσει, Μαγδαληνή, ὁ Ἐρωτόκριτος;
— Ἀχ! ἂν μ' ἀρέσει, κυρούλά μου! Πόσαις φοραῖς τὸν ἄκουσα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Δαμασκηνοῦ!

— Καὶ ποῖός εἶν' αὐτός ὁ Δαμασκηνός, Μαγδαληνή; Εἶνε κανέν' ἀδέρφι σου;

— Ὁχι, κυρούλά μου· εἶνε... ὁ ἀρραβωνιαστικός μου, ἀπεκρίθη ἐρυθριῶσα.

— Ἄ! τὸ κρυφὸ κορίτσι! καὶ δὲ μᾶς τὸ εἶπες τόσον καιρὸ πῶς εἶσαι ἀρραβωνιασμένη!

— Ἄ! ποῦ ἔχεις ὄρεξι, κυρούλά μου, νὰ μάθῃς ἐαυτὴν τί ἔχω μέσα 'ς τὴν καρδιά μου! Κι' ἂν ἀρχίσω νὰ σοῦ τὰ λέω, χρόνος δὲ μὲ φτάνει νὰ τελειώσω.

— Ἄ πόνηρή! φοβᾶσαι μὴ σοῦ κλέψουμε τὰ μυστικά σου, καὶ γι' αὐτὸ δὲ θγάξεις μιλίᾳ ἀπὸ τὸ στόμα σου. Δὲ μοῦ λές τώρα, ξέρεις νὰ διαβάζῃς τὸν Ἐρωτόκριτο;

— Δὲν ξέρω ἐγὼ ἡ κακότυχη, μὰ ὁ Δαμασκηνός ξέρει, ποῦ εἶνε διαδοσμένος. Αὐτός ὅταν ἤρχετο 'ς τὸ σπίτι μας, ὄλο τὸν Ἐρωτόκριτο διὰβάζε, καὶ τὸν ἄκουα. Νὰ! ἔτσι τὸ βιβλίον τοῦ κρατεῖς εἶνε ἀπαράλλαχτο μ' ἐκεῖνο ποῦ εἶχε κι' αὐτός.

Καὶ γονατίσασα, ἔθηκε τὸ βιβλίον ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς ἀδελφῆς μου, καὶ ἤρχισε νὰ στρέφῃ τὰς σελίδας τοῦ μετὰ τῆς ἀδείας ἐκείνης εὐλαθείας τῶν ἀγραμμάτων πρὸς τὰ βιβλία.

— Ἐνα σωρὸ ριμναις, ἐζηκολούθησεν, ἔμαθα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ. Ἄλλὰ μὴ ταῖς τρομάραις καὶ τὸν ἀφαισισμό τοῦ μᾶς ἤνυρε, ταῖς ἔεχασα. Ἄ! στάσου! στάσου! νὰ! πάλι μοῦ ἔρχονται 'ς τὸ νοῦ. Κύτταξ νὰ ἰδῆς ἂν ταῖς λέω σωστά:

Καλῶς τὸ πιάσε ἡ χέρα μου τὸ μαρμαρένιον χέρι
Κεῖνο ποῦ ἐλπῖσα μὴδῶκε τὸ πῶς σὲ κἀνω ταίρι,
Σημάδι πιδυμητικὸ τῆς ἀναγγέλλουσας μου,
Παρηγοριὰ καὶ θάρρος μου καὶ μάκρος τῆς ζωῆς μου.

Ὁ ἰδιόζων τόνος δι' οὐ μετ' ἐξῆχου θερμότητος ἀπηγγέλλθησαν οἱ στίχοι οὗτοι προσέθετεν εἰς αὐτοὺς περιπαθῆ τινα μελωδίαν, κατακνηλοῦσαν.

— Πές μου, κυρίζ μου, πές μου, νύχης καλὴ μοῦρα, πῶς λένε παρακάτω οἱ στίχοι ἕνα ν' ἀκούσω μοναχά, θὰ θυμῆθῶ ὅλους τοὺς ἄλλους.

— Ὅχι σοῦ πῶ ὅ,τι θέλεις, θὰ σοῦ διαβάσω ὅλον τὸν Ἐρωτόκριτο, μὰ νὰ μοῦ κάμῃς πρῶτα μὴ χάρι. Γιὰ πές μου: τὸν ἀγαπᾷς πολὺ, τὸ Δαμασκηνό;

— Ῥωτᾷς, ἂν τὸν ἀγαπᾷ; ἀνέκραξεν, ἀρπάσασα καὶ θλίβουσα θεραπευτικῶς ἐντὸς τῶν ἰσχυρῶν αὐτῆς χειρῶν τὴν ἀβρᾶν χεῖρα τῆς ἀδελφῆς μου, δίχως νὰ καταλίπῃ τὴν πρὸ ποδῶν ταύτης γραφικὴν ἐν γονυκλισίᾳ στάσιν. Καὶ εἶνε γιὰ νὰ μὴ τὸν ἀγαπᾷ; Ξέρεις πόσο μ' ἀγαπάει; Ἄφ' οὐ ἔλεγον 'ς τὸ χωριὸ μας ὅτι εἶνε κακὸ πρᾶγμα

κακὸ σημάδι γιὰ ἕνα τέτοιον λεβέντη, γιὰ τὸν ἀγαπημένο καὶ τὸν μπιστεμένο τοῦ καπετᾶν Θανάση, νὰ χάνετ' ἔτσι γιὰ ἕνα ζευγάρι μάτια. Ἄλλὰ τὰ ἔλεγαν αὐτὰ ἀπὸ ζηλοφθονῶν τους, Εἶνε, κυρούλα μου, ἄλλος Ῥωτόκριτος. Φρόνιμος, ἀξιδόμενος, ζαχαροζυμωμένος. Μίσας τοὺς Λάκκους δὲν εἶνε δευτέρος 'σὰν τὸ Δαμασκηνό. Εἴκοσι χρόνων. Χιονάτος, ἀμούστακος. Κορίτσι 'ς τὸ πρόσωπο, λιοντάρι 'ς τὴν καρδιά.

Ἄπαξ διακεκτηθεῖσα ἡ στωμυλία τῆς Μαγδαληνῆς, ἔρρεεν ἀκράτητος. Ἐρχισε τότε νὰ διηγῆται πλείστας λεπτομερείας, καὶ τὰς ἀσημαντοτέρας ἐτι, περὶ τῆς πατρίδος, τῶν γονέων, τοῦ οἴκου καὶ τῆς ζωῆς αὐτῆς, περὶ κινδύνων, μαχῶν καὶ σφαγῶν καὶ Κρητῶν καὶ Τούρκων, καὶ πρὸ παντός περὶ ἐκεῖνου, τοῦ Δαμασκηνοῦ τῆς, εἰς τὸν ὅποιον ἡ μνήμη τῆς ἐπανήρχετο ἐν τέλει ἐκάστης διηγήσεως, ὡς ὁ ποιητὴς εἰς τὴν ἐπιρῶν ἐν τέλει ἐκάστης στροφῆς. Ἐπέτεινε δὲ τὴν ζωηρότητα καὶ τὸν χρωματισμὸν τῆς διηγήσεως ἐν τῇ παραστάσει τῆς ματαίας ἐπιμονῆς ἣν ἀντίταξε πρὸς τὸν πατέρα καὶ τοὺς ἀδελφούς αὐτῆς, ἐκλεκτοὺς μαχητὰς τῶν Λάκκων, ὅπως παραμείνῃ μετ' αὐτῶν καὶ συμπολεμήσῃ. Ἐκείνοι δὲν ἐπειθόντο νὰ τὴν κρατήσωσι μαζί τιν, φοβούμενοι μήπως πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων, οἵτινες μὴ δυνάμενοι νὰ καταπονήσωσι τοὺς ἀνδρείους ἐπαναστάτας, ἀντεξεδικοῦντο διαπραττοντες πᾶν εἶδος θηριωδίας ἐναντίον τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων. Εἰς μάτην ὑπεθυμίζεν εἰς αὐτοὺς πόσον εὐστόχως τὴν εἶχον μάρη νὰ ῥίχνῃ 'ς τὸ σημάδι, καὶ ἔλαιο, καὶ διαμαρτύρετο ὅτι εἶχε περισσώτερον δύναμιν ἀπὸ ὅλους τῶν νὰ ὑποφέρῃ κάθε ταρακωπιᾶν, καὶ κάθε κίνδυνον. Ἐτρεμον, οἱ ἀτρόμητοι, εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ μονακιστὴ τῶν Μαγδαληνῆς ἠδύνατο νὰ ὑβρισθῇ ὑπὸ Τούρκου. Καὶ προὔτιμησεν μετὰ τῶν ἄλλων γυναικῶν νὰ ἀποστελλοῦσαν αὐτὴν εἰς τὴν ἐλευθερίαν Ἑλλάδα, ἔνθα ἠλπίζον εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν εὐσπλαγγίαν τῶν ἀδελφῶν τῶν. Οὕτε ἔδωκαν προσοχὴν εἰς τὰς ἐνοστάσεις τοῦ Δαμασκηνοῦ, ὅστις μόνος ἐφαίνετο βραχέως φέρων τὸν ἐκπατρισμὸν τῆς μνηστῆς του.

— Ὅταν ἦρθαν νὰ μὲ πάρουν, ἔλεγεν ἡ Μαγδαληνή, ἔβγαλα μὴ φωνὴ «Δὲ φεύγω ἀπὸ τὴν Κρήτη!» καὶ ἐλιγοθύμησα. Ὅταν ἦρθα 'ς τὰ καλά μου, εὐρέθηκα μέσα 'ς τὸ βαπτῆρι καὶ γόρω μου ἕνας σωρὸς δυστυχία καὶ γόμνια.

Καὶ λέγουσα εἶχε καταπέσει σχεδὸν ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς ἀδελφῆς μου, καὶ ἡ παρθενικὴ τῆς ὄψεως αὐτῆς γαλήνη καὶ αὐστηρότης ἐκ τῆς μέθης καὶ τῆς τρυφῆς τῶν ἀναμνήσεων εἶχεν ὑποχωρήσει εἰς ἀπαλότητα καὶ περιπάθειαν.

— Ἦθελες τώρα νὰ βλεπες ἐξάφια μ'προστά

σου τὸ Δαμασκηνό; τὴν ἠρώτησε τελευταῖον ἡ ἀδελφὴ μου.

Ἡ Μαγδαληνὴ ἠγέρθη συνοφρωθεῖσα.
— Τώρα; εἶπε· ν' ἀφίσῃ τὸν τόπον μας τοῦ καίεται; ἄχ! μὴ με καταρίεσαι, κυρούλα μου. Νὰ δρωχθῶν ὅλους τοὺς Τούρκους, νὰ σβύσῃ ἡ φωτιά, νὰ λευθερωθῇ τὸ νησί, νὰ ῥθῃ νὰ μὲ πάρῃ, καὶ νὰ πεθᾶνω ἀπ' τὴ χαρὰ μου!..

Καὶ κατεφίλησεν ἐν ὕψιστῃ συγκινήσει τὰς χεῖρας τῆς νεαρᾶς κυρίας τῆς.

Ἡ ἀδελφὴ μου ἐτήρησε τὴν πρὸς τὴν Μαγδαληνὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν. Καθ' ἑκάστην ἑσπέραν αὐτὴ μὴδὲς ἐπεράτω τὴν ἐν τῇ οἴκῳ ἐργασίαν, ἐξῆγεν ἐκ τινος συρταρίου, ἔνθα λαβοῦσα ὡς ἴδιον κτήμα εἶχεν ἀποκρύψει τὸν Ἐρωτόκριτον, καὶ ἔσπευδε πρὸς τὴν ἀδελφὴν μου, ἣτις μετ' ἀπαραμίλλου ὑπομονῆς τῇ ἀνεγίνωσκε σελίδας ὅλας ἐξ αὐτοῦ. Μετὰ τὸ πέρας ἐκάστης ἀναγνώσεως ἐπηκολούθουν ἐκαστοτε ἀέραντοι ἐξομολογήσεις καὶ διαχύσεις, ἅπασαι πάντοτε, ὡς περὶ ἀκτινοβολοῦν κέντρον, στρεφόμεναι περὶ τὸν λεβέντην τῶν Λάκκων. Ἐγὼ δὲ παριστάμην ἄφωνος ἀκροατὴς, εἰς τὰς περιπαθεῖς ἐσπερίδας τῶν, οὐδὲ προσεῖχεν, ὡς ἐκ τῆς μικρᾶς μου ἡλικίας, εἰς τὴν παρουσίαν μου ἡ κόρη τῆς Κρήτης.

Ἄλλ' ὡς αὐτὴ, ἀνέμενον ἀνυπομονῶς τὴν ὄραν τοῦ ἀναγνώματος. Καθ' ὅτι, ὡς ἡ Μαγδαληνὴ ἀπήλαυεν ἐν τῷ Ἐρωτοκρίτῳ τῆς ἐκδηλώσεως τῶν ἰδίων αἰσθημάτων, οὕτω καὶ ἐγὼ τότε πρῶτον ἀπήλαυον ἐν αὐτῷ τῆς ἀποκαλύψεως τῶν θελημάτων τῆς ποιητικῆς ἀρμονίας. Ἐθονῶν δὲ τὸν ποιητὴν, ὅστις ἐγίνωσκε τοιαύτην γλώσσαν νὰ λαλῇ, ἐφθόνησα συνάμα καὶ τὸν ἄγνωστον Κρήτη, τὸν λατρευτὸν τῆς Μαγδαληνῆς μνηστῆρα, καὶ τότε πρῶτον τὰ παιδικὰ μου αἰσθημάτων ἤρχισαν νὰ καταυγάζωνται ὑπὸ τοῦ ἄστρου τοῦ ἔρωτος.

Δύο μῆνες εἶχον παρέλθει ἀπ' ἧς διέμενε παρ' ἡμῖν, ἡσυχος, ἐργατικὴ, προσηνῆς, πάντων κατέχουσα τὰς συμπαθείας καὶ ὑπὸ πάντων θεωρουμένη ὡς ἀδελφὴ. Χάρης εἰς τὴν πρόνοιαν αὐτῆς ἡ οἰκία μας ἐλαμπεν ἐκ τάξεως καὶ καθαριότητος, ἐγὼ δὲ καὶ οἱ μικροὶ ἀδελφοί μου ἐπανευρίσκομεν ἐν αὐτῇ σικάν τινα τῆς ἀποπτάσης μητρικῆς στοργῆς, σικάν, λέγω, καθ' ὅτι φεῦ! τῆς μητρὸς τὴν στοργὴν οὐδὲν νὰ ἀντικαταστήσῃ δύναται. Ἄπαντες ἐν τῇ οἴκῳ ἐγίνωσκον τὸν ἔρωτά τῆς πρὸς τὸν νέον Λακκιώτην, καὶ συχνὰ, ὁσάκις ἐπρόκειτο νὰ ζητήσωσι παρ' αὐτῆς ἔκτακτον ὑπηρεσίαν, τῇ ἔλεγον:

— Μαγδαληνή, κάμε μου αὐτὴ τὴ χάρι, νὰ ζήσῃ ὁ Δαμασκηνός!

Καὶ ἡ Μαγδαληνὴ ἐπεπερῶτο τότε πρόθυμος εἰς πᾶσαν θυσίαν.

Ἐνθυμούμαι ὅτι ἦτο ὥραία θερὴν ἑσπέρα

Πάντες είχαν εξέλθει εις περίπατον, εκτός τῆς Μαγδαληνῆς καὶ ἐμοῦ, παραμενοντων ἐν τῇ οἰκίᾳ. Ἀπὸ ὠρῶν ἤδη ἐκείνη καταλαβούσα τὸ παράθυρον ἔριπτεν ἔξω εἰς τὴν ὑδὸν ἐταστικὰ τὰ βλέμματα, καὶ ἡ προσδοκία ἐξωγραφίζετο ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ διεπνέετο εἰς πᾶσαν αὐτῆς κίνησιν. Ἐγένεσκον ὅτι τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ νέαν σωρεῖαν γυναικοπαίδων εἶχεν ἀποβιβάσει τὸ ἀτμόπλοον, ὅτι βλοσυρῶς οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως προσηνέχθησαν νὰ περιθάλψωσι καὶ ταῦτα, καὶ ὅτι εἰς τὸ γενικὸν αἰσθημα ὑπέλειαν ὁ θεὸς μου ἐξῆλθε πρὸ τινος ὥρας, πορευόμενος εἰς τὸ εὐρὺ κατάστημα τῆς δημοτικῆς σχολῆς, τὸ ἵερὸν ὡς πρόσκαιρον ἄσυλον εἰς αὐτὰ, ὅπως καὶ δευτέρον ἐκείθεν ἐκπατρισθὲν ἴθυμα συναγάγη ἐν τῇ οἰκίᾳ. Καὶ ἡ Μαγδαληνὴ ἀνέμενε τὸν ἄγνωστον, ἢ τὴν ἄγνωστον, σύντροπον, διψῶσα νὰ τῆς πατρίδος. Ἰσως μεταξὺ τῶν νεηλίδων ἀνεύρισκε προσφιλῆ ὄντα· ἴσως εὐάρεστος εἰδησις ἐμελλε νὰ πληρώσῃ χαρῆς τὴν ψυχὴν τῆς, ἴσως ἡ ἀγγελία συμφορᾶς θὰ τὴν κατεκραύνο- νον. Ἄλλ' ἢ οὕτως ἢ ἄλλως, καὶ μόνῃ ἢ θεᾷ τῶν δυστυχῶν ἐκείνων τῇ ἤρκει πρὸς παραμυθίαν. Ἡ πατρίς καὶ ἡ δυστυχία, οἷος διπλοῦς ἀδιάρρηκτος σύνδεσμος!

Μόλις διέκρινεν ἀπὸ τοῦ παραθύρου τὸν ἐπιστάτην τῶν κτημάτων μας χωροῦντα πρὸς τὴν οἰκίαν ἐν συνοδείᾳ ἀνθρωπίνης μορφῆς, ἢν ὑπὸ τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῆς ἡμισελήνου ἀνεγνώρισεν ἐκ τῆς περιβολῆς ὡς Κρήσαν γυναῖκα, κατῆλθε δρομαία τὴν κλίμακα πρὸς ὑποδοχὴν. Συγγρόνως ἠκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ ἐπιστάτου ἐκ τῆς ὁδοῦ:

— Μαγδαληνὴ, κατέβα νὰ δεχθῆς τὴν ἑαδέρφη σου μὴ τὴν ἴδιαν ὁ ἀφέντης.

Ἐκ περιεργίας ἐλκυσόμενος ἔσπευσα μετὰ παρῆλθον ὥρας νὰ κατέλθω ὅπως ἴδω τὴν νεὴ λυθκ. Ἄλλ' ἔστην ἐκπληκτος ἐν τῷ μέσῳ τῆς κλίμακας, καθ' ὅτι διέκρινα ἐν τῷ ἡμίφωτι τῆς αὐλῆς μας τὴν Μαγδαληνὴν, καθημένην ἐπὶ τῆς τελευταίας τῆς κλίμακας βαθμίδος, κύπτουσαν τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ ὀλιθερώς ἀνασκιρτῶσαν καὶ κλαίουσαν. Πρὸ αὐτῆς δὲ ἴστατο ἀναποράσιτος, οἰνοὶ συγκεχυμένη, ἡ ἑξαδέρφη, ὑψηλὴ ὑψηλὴ, φέρουσα τὴν Κρητικὴν βράκκαν, κοινὸν ἐνδυμὸν ἀμφοτέρων τῶν φύλων, καὶ καλύπτουσα τὴν κεφαλὴν καὶ μέρος τοῦ προσώπου δι' εὐρέως μανδηλίου οὐδὲν ἕτερον ἠδυνάμην νὰ διακρίνω ἐξ αὐτῆς.

— Ἀλλοῖμονο καὶ τρισκαλλοῖμό μου τῆς κακότυχης! Ἐλεγεν ἡ Μαγδαληνὴ συνάπτουσα τὰς χεῖρας ἐν ἀπελπισίᾳ. Ποιὸς σὲ καταράστηκε, κύμμένη Μαγδαληνὴ; Ἄχ! τί τὴ θέλω τὴ ζωὴ, ζυμωμένη μετὰ τὴν καταφρόνησιν καὶ μετὰ τὴν ἀτιμία; Ἀλλοῖμονο καὶ τρισκαλλοῖμό μου τῆς κακότυχης!

— Ἀκουσέ με, Μαγδαληνὴ! μὴν κάνεις ἔτσι,

ἀπεκρίνετο χαμηλοφώνως καὶ μετὰ τρόμου ἡ ἑξαδέρφη, προσπαθούσα νὰ λάβῃ τὰς χεῖρας τῆς Μαγδαληνῆς, τὰς ὁποίας βιαίως ἀπέσυρεν ἐκείνη. Δὲ σοῦ τὸ εἶπα ἀπὸ τότε πῶς μοῦ θέλουνε τὸ κακό σου τῆδέρφια σου ποῦ σ' ἐσφιζαν καλὰ καὶ σῶναι νὰ φύγῃς μετὰ τὰ γυναικόπαιδα; Μόλις σ' ἔγασ' ἀπὸ τὰ μάτια μου ἄρχισα νὰ χάνω ἴλιγο ἴλιγο τὸ κουράγιο μου καὶ τὴν παλληκαριά μου. Ἐβίγνευα, ἐγένεσκον βρετωτέρως, τὰ πόδια μου δὲν ἐβασταῦσαν ἄν καὶ πρῶτα ἀπάνου ἔς τὰ βουνά, οὔτε ἴσως νὰ κάνω μετὰ τὴν πρῶτη ὄρεξι ταῖς προσταγαῖς τοῦ καπετάνιου. Τὸ μάτι μου ποῦ ἐβόλεπε ἄν τοῦ αἵτου, ἄρχισε νὰ θολῶνῃ. . . Ἀνοίγαμε φωνὴν μετὰ τοὺς Τούρκους, καὶ τὸ τουφέκι μου δὲν ἦταν ἀλάθειτο ἄν καὶ πρῶτα. . . Μὴ φορὰ ἀπὸ τὴν ξεχασμὰρα κ' ἀπὸ τὴν ἀλαλιά μου ἄφρησα νὰ φύγουν ἀπὸ τὰ χεῖρα μου δύο σκλάβοι μπέηδες ποῦ μοῦ τοὺς εἶχε παραδώσει ὁ ἴδιος ὁ καπετάνιος. Σὲ ἴλιγο κ' αὐτὸς ἄρχισε νὰ ξεμακραίνῃ τὴν ἐμπιστοσύνην ποῦ εἶχε ἔς ἐμένα· οἱ ἐχθροὶ μου ἐκρυφοχάιρονταν. Ἡ συλλογὴ σου ποτὲ δὲ μ' ἄφρινε νύχτα καὶ ἡμέρα· ἐβράζα ἀπὸ τὸ πείσμα μου, μὴ δὲ ἴσως νὰ κάμω τίποτε. Ἄλλη φορὰ ἠθέλαμε νὰ χτυπήσουμε τοὺς Τούρκους ποῦ ἦταν τυχπουρωμένοι ἔς ἕνα χωριό. Ὁ ἀρχηγὸς μ' ἐπροσκάλεσε, καὶ μοῦ εἶπε: «Ἐσὺ νὰ πᾶρῃς τὴ σημαία· ζέρεις, θὰ τὴν ἔρασκιστῆς ἀκριβῶς μετὰ τὸ αἷμα σου!» Κι τρῖνισα ἄν τὸ κερί τοῦ ἀποκρίθηκα ζερά: «Δὲν τὴν πέρνω, ἀρχηγέ, δὲν εἶμαι καλὰ· δὸς τὴν σὲ ἄλλο.» Ὁ ἀρχηγὸς ἔμεινε μετὰ ἀνοχτὸ τὸ στόμα, δὲν εἶπε τίποτε, μὴ σὲ λιγὰκι κούνησε τὸ κεφάλι του· ἀπὸ τότε δὲ μοῦ ἐξανείλησε μετὰ τὴν καρδιά του. . . Γιατὶ δὲν πῆρα τὴ σημαία, Μαγδαληνὴ; Γιατὶ φοβήθηκα, — ἄχ! Θεὸ μου! κόψε με! — μὴ μου τὴν πάρουν ἀπὸ τὰ χεῖρα μου οἱ Τούρκαλαδες, χωρὶς νὰ τὴν πληρώσω μετὰ τὸ αἷμα μου. Ἐβίβνη τὴν ὥρα θὰ παρουσιαζόσασιν ἔμπροστά μου, ὅπως πάντα, ἄν νερὰ ἴδα, καὶ ὅθ μ' ἐμάγεινες, καὶ ὅθ μὲ συνέπερνες. . . Καὶ πῶς νὰ τὸ πῶ πῶς ἡ ἀγάπη μου τῆκανε ὅλα αὐτὰ, ποῦ ντρέπομαι; καὶ τίνος νὰ τὸ πῶ ποῦ κανεὶς δὲ θὰ μ' ἐπίσταυε; Ἄλλ' ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα ἐχαντακώθηκα. Ἐφτασε ἔς ταῦτά μου— ποῦ νὰ μὴν ἔφτανε—τὶ ἐψυθιζόνταν γιὰ μένα: Κρίμας ποῦ ἔκανε τὸ παλληκαρι, ὁ φοβητσοῦρη! Ἐνας μάλιστα μοῦ τὸ εἶπε κατὰμουτρα! Ἀκούς ἐγὼ φοβητσοῦρη! ἐχύθηκα νὰ τὸν ξεκάμω· μὴ ἐχύθηκον ὅλοι νὰ μὲ φάνε. . . Οἱ ἐχθροὶ μου φώναζαν: «ἔμεις τὸ λέγαμε!» Καὶ οἱ φίλοι μου ἔλεγον: «Τὶ νὰ γίνῃ! ἐγελαστήκαμε!» Ὡς κ' ὁ πατέρας σου καὶ τῆδέρφια σου, Μαγδαληνὴ, ἄρχισαν νὰ μοῦ βραστῆνε τὸ βαρὺ. Μάλιστα ἔτραξε λόγος πῶς ἠθέλων νὰ χαλάσουν τὸν ἀρραβῶνα. . . Ἐπῆρα τὴν ἀπόφασιν ἡ ὀχμὴν ἔς τὴν Κρήτην καὶ ὅθ σκότωνε τὸν πατέρα σου καὶ τὰ

δέρφη σου, ἡ θάψευγα καὶ ὀχμὴν ἄζομον. Ἐπροτίρησα τὸ δεύτερον μετὰ τὸ πρῶτον, θὰ χάνομουν ἄδικα, μετὰ τὸ δεύτερον θὰ κέρδιζα ἑσένα. . . Λοιπὸν τὴν παραμονὴν ποῦ ἦτανε ν' ἀνοίξῃ ἕνα μεγάλο τουφέκι, — εἶχανε ἀνταμωθῆ Κρητικοὶ κ' ἔθελονταί με τὸν Κορινθίον, — συγκώθηκα ἀποβραδύς, ἐπῆρα τὰ μάτια μου, κ' ἔφρησα ἄν ἀπὸ καταραμένο τόπο. Ἐθάρπα τὰ ρούχα μου ἔς τὴ γῆ — θάρρασα πῶς ἔθάρπα τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μου, — ἔφρησα τῆματά μου ἔς τὴν Ὀλιβία, — θάρρασα πῶς ἔθελασσάμηναι τὰ ἴδια τὰ νάτα μου, — ἐπρομηθεύθηκα γυναικεία ρούχα, κ' ἔτοι κρυφὰ καὶ σκιαχτὰ ἔμεινα ἕνα σωρὸ γυναικόπαιδα ἀπὸ ξένα χωριά, ἐμπαραρρίστηκα μαζί τους, ἦρθα διὰ πέρα, γύρισα τὴν Ἀθήνα, τὴ Σύρα, τὴ Χαλκίδα, τ' Ἀνάπλι, τὴν Πάτρα, τὰχα πῶς πῆγαίνα ναῦρω τὴν ἑαδέρφη μου τὴ Μαγδαληνὴ. Ἐβόηκα κ' ἔδω πέρα, πάντα μετ' ὀνομά σου, ἔδωσ' ὁ Θεὸς καὶ ἐβίβηκε ἔμπροστά μου ὁ νοικοκύρης ποῦ σ' ἔχει, τοῦ εἶπα πῶς εἶμαι ἡ ἑαδέρφη σου ἡ Ρῆνα, μ' ἐλυπήθηκα, μετῆρε. Νὰ ποῦ σὲ βρῖσκω. Δὲ μοῦ φεύγεις. Εἶμαι χαμένος γιὰ τὴν Κρήτην· ξαναγεννιέμαι τώρα γιὰ σὲ. Μαζὶ θὰ ζήσουμε· ὅθ πᾶμε ὅπου θέλεις, ἔχω ἴλιγους παραδες κοντά μου· ὅταν παθοῦνε, ἔθ' δουλεύω καὶ ὅθ δουλεύς. Ποιὸς θὰ μὲ μπόδιση; Ποτέ σου δὲ μ' ἀγάπησες, γιὰ νὰ κάνῃς ἔτσι!

— Ἐπὶ ποτὲ σου δὲ μ' ἀγάπησες, ἀνέκραξεν ἡ Μαγδαληνὴ, στήσα ὀρθία αἰφνης, γιὰ νὰ μοῦ κάμῃς αὐτὸ ποῦ μοῦκαμες! Ποιὸς θὰ μὲ μπόδιση, λῆς; ὅθ μὲ μπόδιση ὁ Θεὸς καὶ ἡ τιμὴ! Ἄχ! τί ὥρα ἦταν ἐκείνη ποῦ γεννηθήκαμε! Καλλίτερα μὰ στρίγλα νὰ μὲς ἔπινε τὸ αἷμα μας παρὰ νὰ ζήσουμε τέτοια ζωὴ! Θέλεις νὰ ζήσουμε μαζί, θεότυφλε! Κι' ἀπὸ τὴν ἀγάπη ποῦ σὲ ἀτίμασε ἔμπροστά ἔς γονεῖς, ἔς συγγενεῖς, ἔς φίλους, ἔς καπετάνιους, ἔμπροστά ἔς τὴν πατρίδα σου ποῦ εἶνε βουτημένη ἔς τὰ αἵματα καὶ ἔς τὸ χαμό, ἀπὸ τέτοια ἀγάπη γυρεύεις τώρα ζωὴ καὶ γλυτωμό! Κατὰρα ἔς τὴν ἀγάπη μου! Νὰ μὴν ἔσωνε νὰ μὲ γυρίσῃς, νὰ μὴν ἔσωνα νὰ σὲ συντύχω! Καῦμένη, καῦμένη! Ἐξήχασες πῶς εἶσαι Κρητικὸς! ἐγὼ θυμοῦμαι πάντα πῶς εἶμαι ἀπὸ τὴν Κρήτην. Ἀπὸ τὴν ἀτιμία, χιλιαὶς φοραὶς καλλίτερα ὁ θάνατος! Μὰ κῦταξε! εἶναι κερὸς ἀκόμα, τρέξε, γύρισε, συχωρέσου, πῆς ὅ, τι φέμῃς θέλεις, ὅμως πρόφτασε, ματάσου, θυμήσου τὴν παλληκαριά σου, ξέπλυνε τὸ κρῖμά σου, ἀκόμα καὶ μετὰ τὴν ζωὴν σου. Μὴ μοῦ εἰπῆς πῶς μακρὰ μου δὲ ἴσως νὰ κάμῃς τίποτε, γιὰτὶ τώρα θάρρα κ' ἐγὼ μαζίσου ἔς τὴν Κρήτην· μπορεῖ νὰ πεθάνω ἔς τὸ πλῆξ σου, ἀλλὰ ξανασαμῆνη, ὅχι νὰ ζῶ, καθὼς θέλεις, μετὰ τὸ καταφρόνιο τῆς ἀτιμίας. Ἢ, ἂν ἀλήθεια μαζί μετὰ τὴν γυναῖκα ποῦ ἔβαλες ἔχασες τὴν ἀντρικεία

σου γνῶμη, πῆς μου σὲ τί μερὶ ἐθαίψες τὰ ρούχα σου τὰ πρῶτα, νὰ πᾶω νὰ τὰ ξεθάψω, νὰ τὰ φορέσω ἐγὼ, νὰ πολεμήσω, νὰ ξεπλύνω τὸ κρῖμά σου, κ' ἂν ἴδω ἔς τὸ τέλος τέλος πῶς δὲν ξεπλύνεται, νὰ πᾶω νὰ βροῦ τὰδικημένα τῆματά σου. . . ἔς τὰ βῆθη τῆς Ὀλιβίας. Μοιράζομαι μ' ἑσένα τὰ βάσανα, τὴ γύμνα, τὴν δυστυχία, τὴν ζωὴ καὶ τὸ θάνατον· ἀλλὰ τὴν ἀτιμία, ὦ! βγάλλ' τὸ ἀπὸ τὸ νοῦ σου! — δὲν τὴ μοιράζομαι.

Ἐκείνος παρέμενε ἄφωνος καὶ ἀκίνητος ἐπὶ μικρὸν. Ἄλλ' αἰφνης πλησιάζας τῇ εἶπεν, ἀπειλητικῶς:

— Ἐλα! ποιὸς σ' ἐξούρλαν' ἐδῶ πέρα! Δὲν ξέρεις τί λῆς. Στὴν Κρήτην δὲ μακρυγυρίζω. Θέλεις δὲ θέλεις, μαζί θὰ ζήσουμε!

Μόλις ἐπρόφερε τὰς λέξεις ταύτας, ἡ Μαγδαληνὴ φοβερὰ ἐπήδησε πρὸς τὰ ὀπίσω, προτείνουσσα τὰς χεῖρας, ὡς διὰ νὰ θέσῃ φραγμὸν μετὰξὺ αὐτῆς καὶ ἐκείνου. Τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς τῆς εἶχε καταπέσει καὶ κατέρρευσε ἐπὶ νώτων καὶ ὤμων καὶ στῆθων, ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω, τὰ μαλλιά τῆς, προσθέτοντα ἀγρίαν τινὰ μεγαλειότητα εἰς τὴν ὀργὴν αὐτῆς.

— Σοῦ εἶπα, φεύγα, φεύγα τὸ ταχύτερον, ἐφώναζε.

— Θέλεις δὲ θέλεις, μαζί θὰ ζήσουμε! ἐπαναλαμβάνανε ἐκείνος βραγχωθῶς, χωρῶν ἐπὶ μᾶλλον πρὸς αὐτὴν.

— Δὲ σὲ θέλω! αἰ! δὲ σὲ θέλω ἐγὼ!

— Δὲν εἶνε ἔς τὸ χέρι σου. Μετὰ τὸ σταυρὸν θὰ σὲ πᾶρω· δική μου εἶσαι!

Καὶ ἀπεπειράθη νὰ τὴν σύρῃ. Ἄλλ' καθ' ἣν στιγμὴν δεινὸς ἐπέκειτο ἀγῶν μεταξύ τῶν ἀτιμῶσαν ἐκείνων τέκνων τοῦ ἔρωτος ἀφ' ἑνός, καὶ τῆς τιμῆς ἀφ' ἑτέρου, κατασχεθεὶς ἐγὼ ὑπὸ δεινοῦ τρόμου, ἔρρηξα κρυγῆν, ἐξ ἧς ἐκπλαγῆς ἐκείνος ὀπισθοχώρησε πρὸς τὴν ἐξέθυρον, δι' ἧς συγχρόνως εἰσῆρχετο εἰς τὴν οἰκίαν ἐπανακάμπτουσα ἐκ τῶ ἐσπερινοῦ περιπάτου ἡ οἰκογένεια, πατὴρ δηλονότι καὶ ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαί.

Ὁ Δαμασκηνὸς—ὄλοι βεβαίως τὸν ἱμαντεύσατε, — εὐρεθεὶς ἀπροσδοκῆτως μεταξύ δύο πυρῶν, ἠναγκάσθη νὰ σταθῇ. Ἄλλ' ἡ Μαγδαληνὴ, σωστὴ Παυλὸς ἐκ τῆς παραφορᾶς, ὁμῆσασα συνέλαβε τὸν ἀτυχῆ ἐκ τῶ περιλαίμου καὶ διέσσεσε μετ' ἀπιστεύτου ῥώμης ἐν μέσῳ δι' τῆς γενικῆς ἐπιπλήξεως:

— Ὁ Θεὸς σὰς ἔφερεν! ἀνέκραξε, καὶ εἶχε καταστῆ ἀγνώριστος ἡ φωνὴ τῆς. Ἀφένταις μου, κυράδες μου, νὰ εἶστε μάρτυρες. Ἐμπροστά ἔς ἐσᾶς κάνω τὴν κρίσιν μου. Ἐσεῖς ποῦ εἶδατε νὰ κολλῆσῃ τὸ στόμα μου μιλιώτας γι' αὐτόν, νὰ τρέχουν τὰ μάτια μου, καὶ ν' ἀναγαλλιάζῃ ἡ καρδούλα μου, ἐσεῖς ποῦ εἶδατε τὴν ἀγάπην μου, ἐσεῖς νὰ ἰδῆτε πάλι καὶ τὸν ὀχτρεμμό μου, ἐσεῖς

νά ιδήτε πάλι πώς τὸν καταφρονῶ καὶ πώς τὸν συχαίνομαι γιατί τοῦ πρέπει, καὶ πώς τόν. . .

Καὶ τυρλὴ καὶ ἀμειλικτὸς ἔπτυσεν ἰσχυρῶς τὸν δυστυχεῖ κατὰ πρόσωπον καὶ τὸν ἀπόθησε μακράν, ἐνῶ ἐκεῖνος ἰλιγγιωῦν, κατασχυμμένος, ἀκατάληπτους βλασφημίας φελλίζων, ἔφυγεν, ἠφάνισθη εἰς τὰ σκότη τῆς νυκτός.

Ἡ Μαγδαληνὴ μετὰ φρικωδῶν σπασμῶν κατέπεσεν εἰς τὰς ἀγάλας τῆς ἀδελφῆς μου, τῆς φίλης της, ἥτις τρομασμένη, καλὰ καλὰ μὴ ἐνοουσα τὴ συνέβη, τὴν ἤρώτα:

— Τί ἐπαθες, δυστυχῆ; τί σοῦ ἔκαμαν; ποῖός ἦταν;

— Ἐκεῖνος! φριτιὰ νὰ μὲ κάψῃ, ἐπρόφρασε νὰ εἶπῃ, κ' ἐλιποθύμησε.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνεχώρου μετὰ τοῦ θείου μου εἰς Ἀθήνας ἐνθα ἐνεκλείσθη οἰκτρόφος εἰς ἐν τῶν λυκείων τῆς πρωτευούσης. Ὅταν κατὰ τὰς διακοπὰς, μετὰ δεκάμηνον ἀπουσίαν, ἐπέστρεψα εἰς τὴν πατρίδα, ἡ ἀδελφὴ μου δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ ζωῇ, οὐδ' ἡ Μαγδαληνὴ ἐν τῇ οἰκίᾳ. Μεθ' ἄλλας τὰς προσπάθειάς τῶν οἰκείων μου ὅπως τὴν κρατήσωσι παρ' ἐαυτοῖς, ἀνεχώρησε μετὰ ἕνα μῆνα εἰς τὴν καθησυχάστιστον Κρήτην, ἀφοῦ τὸν μῆνα ἐκεῖνον διήνησε μελαγχολῶτα, στυγνῆ, μαραινωμένη. Ἀλλ' ὅταν ἐμκθην ὅτι ὁ ταλαίπωρος Δικασκηνός, γνωσθείσης ἐν τῇ πόλει τῆς ἱστορίας του, καταφρονούμενος, σκωπτούμενος καὶ ὑβριζόμενος ὑπὸ πάντων, εἶγεν ὑποστῆ ἐπὶ τέλους ἐκλειψῆν τοῦ λογιμοῦ ἐκ τοῦ συναισθήματος τῆς ἡθικῆς αὐτοῦ καταπτώσεως, προσεφέρθη νὰ τὸν συντροφεύσῃ καὶ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν πατρίδα.

Ἐρωθὴ θρησκευτικῶς εἰς τὰ βῆθη τοῦ συρταρίου μου, μόνον λείψανα τῆς Οὐλβερᾶς αὐτῆς ἱστορίας, τὸν Βραϊτόκριτον, ἐνδεδωμένον ἐπὶ τὸ ροδόχαρτον, δι' οὗ περιέβαλον αὐτὸν αἱ χεῖρες τῆς ἀδελφῆς μου, καὶ φέροντα ἐπὶ τῶν συνεπιτυγμένων σελλίδων αὐτοῦ τὰ πυρετώδη ἔχνη τῶν δακτύλων τῆς Μαγδαληνῆς. Ὡ ποιηταί, οἱ οὐτωσαὶ ἡδέως ἀναρριπίζοντες ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ κερδίᾳ τὴν φλόγα τῶν παθῶν, διατί νὰ μὴ ἔχετε τὴν δύναμιν νὰ κατασβύνετε ταύτην, ὁσάκις ἀπειλῇ νὰ φέρῃ ἐρήμωσιν καὶ θάνατον;

ΚΩΣΤΗΣ ΠΛΑΜΑΣ

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ

τῆς ἐν ἔτει 1770 ἐπαναστάσεως.

Ὅτε κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1770 ἐπαναστασίαν τῆς Πελοποννήσου, τὴν ἐπικληθεῖσαν τῶν Ὀρλώφ, εἰσέβαλον 60 χιλιάδες Ἀλβανῶν εἰς τὴν χώραν, οἱ πλείστοι τούτων διεπερικυβήσαν ἐκ Βυτρινίτζης εἰς Αἴγιον. Εὐρόντες δὲ τὴν πόλιν ἔρμηον κατοίκων καὶ πληροφορηθέντες ὅτι οὗτοι

κατέφυγον εἰς τὴν τρεῖς περίπου ὥρας ἀπέχουσαν μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν, τὴν μὲν πόλιν λεηλατήσαντες κατέκαυσαν, κατὰ δὲ τῆς μονῆς ἐξεστράτευσαν ἅπαντες καὶ στενῶς ἐπολιορκήσαν αὐτήν, διότι οἱ ἐν αὐτῇ καταφυγόντες ἐκ τοῦ Αἰγίου καὶ τῶν περιχώρων μετὰ τῶν μοναχῶν, γνωρίζοντες τὴν τύχην ἥτις τοὺς ἀνέμενον ἂν παρεδίδοντο, ἀντέστησαν ἔρρωμένως κατὰ τῶν ἐπανειλημμένων τοῦ ἐχθροῦ ἐφόδων. Οἱ Ἀλβανοί, μὴ ἐπιθυμοῦντες νὰ χρονοτριβῶσιν εἰς πολιορκίαν, διότι σκοπὸς αὐτῶν ἦν ἡ λεηλασία, ἀπεφάσισαν ν' ἀπέλθωσιν ἐκεῖθεν, ὅπως τραπῶσιν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Πελοποννήσου. Ἐν ᾧ δ' ἠτοιμάζοντο πρὸς ἀναχώρησιν, διερχόμενοι ἐκεῖθεν ὑλοτόμοι καὶ κτίσται Ἡπειρωταί (ἄδηλον ἂν χριστιανοὶ ἢ Ὀθωμανοὶ) καὶ μαθόντες τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν, συνεβούλευσαν αὐτοὺς νὰ κόψωσι τὰς περὶ τὴν μονὴν κυπαρίσσους καὶ ν' ἀφήσωσιν αὐτὰς νὰ καταπέσωσιν ἐπὶ τῆς στέγης τῆς προσθίας αὐτῆς πλευρᾶς 1), δι' αὐτῶν δὲ ὡς διὰ γεφυράς νὰ εἰσβάλωσι καὶ κατακυριεύσωσιν αὐτήν. Τοῦτο ποιήσαντες οἱ Ἀλβανοὶ εὐκόλως ἐπέτυχον τοῦ ποθομένου καὶ ἐπέρασαν ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ μονῇ κεκλεισμένους ἐν στόματι μαχαίρας.

Ἐξώθεν τῆς μονῆς πρὸς μεσημβρίαν, εἰς θέσιν καλουμένην Φυτιάν, ὑπάρχει βρύσις, μόλις 200 μέτρα τῆς μονῆς ἀπέχουσα, κατ' εὐθείαν γραμμὴν. Ἐκεῖ δὲ τινες τῶν Ἀλβανῶν, μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῆς μονῆς, κατεγίνοντο εἰς τὴν ἐκδορὰν καὶ ἔψησιν ἄμμου, ὅτε αἰφνης ἠκούσθησαν ἄλλεπάλληλοι πυροβολισμοί, ὅτινες ἰσχυροὺς ἔριψαν νεκρούς ἐκ τῶν ἐν τῇ θέσει ἐκεῖνη εὐρισκομένων. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἠγνόουν πόθεν προήρχετο τὸ φονικὸν ἐκεῖνο πῦρ, εἶτα δ' ἐπισταμείως ἐρευνησαντες ἐκ τῆς διευθύνσεως τῶν σφαιρῶν, αἰτινὲς ἐρίπτοντο ἀδιαλείπτως καὶ ἀποτελεσματικῶς, ἀνεκάλυψαν ὅτι ἐν τῷ τρούλῳ τοῦ ναοῦ ἦτο ἀνθρωποὺς κεκρυμμένους, ὅστις ἰστάμενος ἐπὶ προχείρου πατάματος, κατασκευασθέντος ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὸν χρόνον τῆς πολιορκίας διὰ σκνίδων στηριζομένον ἐπὶ τῶν σταυροειδῶν ὁπῶν τοῦ τρούλου, ἐξ ὧν ἐκρέματο ὁ πολυέλικτος, ἐπυροβόλει ἐκ τῶν στενῶν καὶ ἐπιμήκων τοῦ τρούλου παραθύρων καὶ ἐφόνευεν αὐτούς. Οἱ Ἀλβανοί, ὅπως μὴ ματαιοπονῶσι πρὸς σύλληψιν αὐτοῦ, συσσωρεύσαντες ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ τὰ τραπέζια καὶ ἄλλας σκνίδας, ἀνέφλεξαν αὐτάς, τὸ δὲ πῦρ μεταδοθὲν εἰς τὸ πρόχειρον τοῦ τρούλου πάτωμα, κατέκαυσεν αὐτὸ καὶ οὕτως ὁ μαχητὴς ἐκεῖνος ἔπεσεν ἐπὶ τῆς πυρᾶς καὶ ἀπηνθρακώθη, ἐν δὲ τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, διότι ἡδὴ ἐπλακωστράθη οὗτος ἐκ

1) Ἡ μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν εἶνε τετράγωνος, ἐν τῷ μέσῳ δὲ κεῖται ὁ ναὸς βυζαντινοῦ ρυθμοῦ καὶ τότε μὲν ἦν μονόροφος, ἦδη δὲ ἐπὶ τῶν τριῶν αὐτῆς πλευρῶν, πλὴν τῆς μεσημβρινῆς, ὑψώθη ὑπὸ τῶν μοναχῶν καὶ δευτέρου ὄρους.

νεοῦ, διεκρίνετο μεγίστη κηλὶς μαρτυροῦσα τὴν θέσιν ἐνθα ἐκάνη ὁ ἀτρόμητος ἐκεῖνος, ὁ προτιμήσας τῆς σφαγῆς τὸν ὀδυνηρὸν διὰ πυρὸς θάνατον, ἀφοῦ πρότερον προαπέστειλεν εἰς τὸν ἄδην οὐκ ὀλίγους τῶν ἐπιδρομέων.

Ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ἐκαλεῖτο Ἀνυφαντῆς καὶ κατήγετο ἐκ τῶν περιχώρων τοῦ Αἰγίου. Πλείονας περὶ τούτου πληροφορίας δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μᾶς δώσωσιν οἱ μοναχοί, παρ' ὧν ἔμαθον τὸ ἐπεισώδιον τοῦτο, ὅτε πρὸ τινος χρόνου ἐπεσκέφθη τὴν μονὴν.

Χρ. Π. ΚΟΡΥΑΛΟΣ

ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑΝ

Ὁ καιρὸς εἶνε κακὸς, μοι ἔλεγε προχθὲς ὁ φίλος μου κ. Κ. Ἐβραχε, βρέχει, καὶ ὅλ' βρέχῃ· ἐκ τῆς συνεχοῦς βροχῆς αἱ ὕδρι κατέστησαν ἀδιάβατοι· χρειάζεται τόλμη διὰ νὰ ἐξέλθῃ τις εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ μάλιστα τὴν νύκτα εἰς τὸ ψηλαφητὸν σκότος. Ἐντυχῶς εὐρισκόμεθα εἰς τὸ τελευταῖον τίταρτον τῆς σελήνης καὶ ὅλ' ἔχωμεν μεταβολὴν τοῦ καιροῦ κατὰ τὴν νέαν σελήνην.

Προσεπάθησα νὰ καταπέσω τὸν φίλον μου, προσεπάθησα ν' ἀποδείξω αὐτῷ, ὅτι αἱ φάσεις τῆς σελήνης οὐδεμίαν ἐπιρροὴν ἔχουσιν εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἀτμοσφαιρας, οὐδεμίαν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν βροχερῶν ἡμερῶν, εἰς τὴν ποσότητα τῆς κατ' ἔτος πίπτουσης βροχῆς.

Ἀλλ' ἐκεῖνος ἐνέμενον ἀπαρασαλεύτως εἰς τὴν γνώμην του, ἐπάγων ὡς κυριώτατον λόγον πρὸς ὑποστήριξιν ταύτης, ὅτι πάντες οἱ ναυτικοὶ τὰ αὐτὰ δοξάζουσι, καὶ μεγίστην ἀποδίδουσι σπουδαιότητα εἰς τὰς τοιαύτας παρατηρήσεις, πολλὰκις κανονίζοντες κατὰ ταύτας τὸν πλοῦν.

Εἶνε βεβαίως πρόληψις αὕτη, εἶνε ψευδὴς γνώμη προσελθοῦσα ἐκ συμπτώσεως τινος, ἀλλ' εἶνε τοσοῦτον ἐρριζωμένη, ἔχει τόσην ζωτικὴν δύναμιν, ὥστε εἶνε ἀνάγκη νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τῆς αὐθεντίας μεγάλων ὀνομάτων, ἐπὶ τῆς γνώμης μεγάλων σοφῶν, ὁ ζητῶν νὰ ἐκρίξῃ αὐτήν. Ἡ ἐμὴ γνώμη οὐδὲ νὰ σαλεύσῃ αὐτὴν δύναται καὶ διὰ τοῦτο ἐκεῖ ὅλ' καταφύγω τὸ κύρος τῆς γνώμης τοῦ μεγάλου Λαπλάς ὅλ' ἐπικαλεσθῶ εἰς βοήθειάν μου.

Ἄξιον σημειώσεως εἶνε, ὅτι ἡ πρόληψις αὕτη ἀναφαίνεται τὸ πρῶτον κατὰ τὸν μεσαιῶνα. Ὁ στρατηγὸς Bugeaud νικητὴς τοῦ Isly δὲν ἐξεστράτευσεν, ὡς βεβαιούται, ἂν μὴ συνεβούλευετο πρότερον τὴν σελήνην, καὶ νόμους μάλιστα αὐτὸς ἐθηκέ, καθ' οὓς εἶδει νὰ γίνωνται αἱ παρατηρήσεις, πρὸς ἐξακριβῶσιν τῶν περὶ τοῦ μέλλοντος καιροῦ σκοπῶν τῆς σελήνης. Οἱ ἀρχαῖοι

Ἕλληνας καὶ Ῥωμαῖοι συνεβουλεύοντο τὰ ἐντόσθια τῶν ἱερῶν σφαγίων καὶ τὴν πτῆσιν τῶν ὀρνέων, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν σελήνην. Ἄφινον εἰς τὸν Δία τὴν φροντίδα νὰ ἐγείρῃ τὰς νεφέλας καὶ νὰ ρίπτῃ τοὺς κεραυνούς.

Ἐἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ ἥλιος κανονίζει πάντα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὰ ὑπεράνω αὐτῆς. Ἐκ τοῦ ἡλίου προέρχονται ὅχι μόνον αἱ ὕδρι τοῦ ἔτους, ἀλλὰ καὶ πᾶσα κίνησις παρατηρούμενη ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τῶν μεγίστων θυελῶν μέχρι τῆς ἀνεπαίσθητου κινήσεως τῶν πτερυγίων τῶν ἐλαχίστων ἐντόμων, ἀπὸ τοῦ μεγίστου ποταμοῦ μέχρι τοῦ ἐλαχίστου ρυακίου, μέχρι τῆς πτώσεως τῆς ἐλαχίστης σταγόνης τῆς βροχῆς. Ἐκν αὐτὸς σέσθη, πᾶσα κίνησις ὅλ' παύσῃ παρευθὺς, πᾶσα ζωὴ ὅλ' ἐκλίπῃ.

Ἡ σελήνη στέλλει πρὸς τὴν γῆν κατ' ἀντανάκλασιν ποσότητά τινα θερμότητος ἐξ ἐκεῖνης ἢν παρὰ τοῦ ἡλίου λαμβάνει· ἀλλὰ διὰ νὰ βεβαιώσωμεν τὴν ὑπαρξιν αὐτῆς, ἀνάγκη νὰ μεταχειρισθῶμεν ὄργανα εὐαισθητότατα, θερμολογία, παλαιαστατικὰ καλούμενα. Ἡ ἐκ τῆς πλῆθους διὰ σελήνης πεμπομένη πρὸς ἡμᾶς θερμότης πίπτουσα ἐπὶ τοῦ ὄργανου τούτου παράγει ἀποτέλεσμα, ὅπερ δὲν δύναται νὰ παραβληθῇ οὐδὲ πρὸς τὸ ὑπὸ τῆς θερμότητος τῆς πεμπομένης ὑπὸ τῆς ἐτέρας τῶν χειρῶν ἡμῶν τιθεμένης καὶ ἐπὶ μίαν μόνον στιγμὴν πρὸ τοῦ ὄργανου τούτου. Τοσοῦτον μικρὰ εἶνε ἡ ποσότης αὕτη. Οὐδεμίαν λοιπὸν ἐπιρροὴν δύναται νὰ ἔχει αὕτη εἰς τὴν κίνησιν τῆς ἀτμοσφαιρας ἡμῶν.

Ὁ μέγας Λαπλάς, ὁ πρῶτος ἐξηγητὴς τὸ φαινόμενον τῶν καλιρροῶν, ἐζήτησε νὰ ἐξακριβώσῃ μὴ ἢ τοὺς ὠκεανούς ἐκκοῦσα καὶ μετακινούσα σελήνη, ἔλκει ἐπίσης καὶ τὴν ἀτμοσφαιραν ἡμῶν. Τὰ ἐξαγόμενα εἰς 2 κατέληξε, εἶδει ὅτι ἐλαχίστην ἢ οὐδεμίαν δύναμιν ἔχει αὕτη εἰς τὴν κίνησιν τῆς ἀτμοσφαιρας ἡμῶν. Εἰς τὰ αὐτὰ ἐξαγόμενα κατέληξε καὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ μετεωροσκοπεῖου τῶν Παρισίων Bouvard ἐρευνησας τὸ φαινόμενον τοῦτο κατὰ προτροπὴν τοῦ Λαπλάς. Οὗτος μάλιστα ἐκ τῆς στατιστικῆς παρατηρήσεων ἑκατὸν ἐτῶν ἐβεβαίωσεν ὅτι κατὰ μέσον ὄρον ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς βροχερῶν ἡμερῶν δι' ὅλα τὰ ἔτη ἀντιστοιχεῖ κατὰ τὰς τέσσαρας ὥρας τοῦ ἔτους.

Οὐδεμίαν λοιπὸν ἐπίδρασιν διὰ τῆς θερμότητος αὐτῆς, οὐδεμίαν διὰ τῆς ἔλξεως τῆς ἢ σελήνης ἔχει εἰς τὴν ἀτμοσφαιραν τῆς γῆς. Οὐδεμίαν μεταβολὴν ἀτμοσφαιρικὴν πρέπει νὰ περιμένωμεν ἢπὸ τῆς αὐξήσεως ἢ φθίνουσας σελήνης· τὰ πάντα ἐκ τοῦ ἡλίου καὶ διὰ τοῦ ἡλίου. Αὐτὸς ὑπὸ μηχανικῆν ἐποψὴν εἶνε ὁ πατὴρ ἡμῶν.

Καὶ αἱ ἄλλαι δυνάμεις αἱ εἰς τὴν σελήνην ἀποδιδόμεναι δὲν εἶνε ἀληθεστέραι ταύτης. Εἶνε συνήθως αὐταὶ τόσον παράδοξοι ὥστε ἀδυνατοῦ-

μεν να ἐνοήσωμεν πόθεν ἔρχον τὴν ἀρχὴν. Ἄρκει ἢ ἀπαριθμησας διὰ τὴν καταδειχθῆ τὸ ἀνυπόστατον αὐτῶν. Λέγεται ὅτι τὰ δένδρα, τὰ ὑποὶα κόπτονται, ἵνα χρησιμεύσωσι ὡς ναυπηγήσιμος ξυλεία, πρέπει νὰ κόπτονται κατὰ τὴν φθίνουσαν σελήνην· διότι τότε τὸ ξύλον αὐτῶν εἶνε καλῆς ποιότητος. Πρέπει νὰ σπείρωμεν, νὰ φυτεύωμεν, καὶ νὰ ἐγκεντρίζωμεν τὰ φυτὰ κατὰ τὴν αὐξουσαν σελήνην, ἐὰν θέλωμεν νὰ αὐξάνωσι ταχέως καὶ νὰ εἶνε ζωηρά. Διὰ τὴν ἔχωμεν θριδάκας ἢ κράμβας κκλῶς καὶ ταχέως ἀναπτυσσομένας, διὰ τὴν ἔχωμεν διπλᾶ ἄνθη, διὰ τὴν ἔχωμεν καρπούς πρῶτους, πρέπει νὰ σπείρωμεν, νὰ φυτεύωμεν καὶ νὰ κλαδεύωμεν τὰ φυτὰ κατὰ τὴν φθίνουσαν σελήνην. Ὁ οἶνος ὁ ὑπόσιος κατασκευάζεται κατὰ τὸ διάστημα δύο σεληνιακῶν μηνῶν δὲν δύναται νὰ εἶνε καλῆς ποιότητος καὶ μένει πάντοτε τεθλομένος.

Ἄλλὰ ποίαν σχέσιν δύναται νὰ ἔχῃ ταῦτα πρὸς τὴν αὐξουσαν ἢ φθίνουσαν σελήνην; οὐδεμίαν βεβαίως, ὡς ἐπίσης οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσι καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

Γ. Δ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Εἰς τὰ τραγούδια τῆς πατρίδος μου·

Φτωχὰ γεννᾶς τραγούδια, πατρίς, φτωχὴ μητέρα!
Μικρὰ πουλιὰ πετοῦνε μέσ' σὲ κλουδί στενὸ,
Οἱ σταυραῖοι γυρεύουν ἐλεύθερον ἄερα,
Κ' ἀπέραντο οὐρανὸ.

Τῆς ἀρχοντιᾶς ὁ λύχνος ὁ κρυσταλλένιος φέρνει
Ἄταραχῆ, περίσσια, λευκὴ φεγγαβολή,
Τῆς φτώχειας τὸ λυχνάρι κάθε πνοῇ τὸ δέρνει,
Δαδί μὲ λάμπη ἄγνη καὶ μὲ κινυρὸ πολὺ.

Ὅμως θάρρη μιά ἡμέρα ποῦ ἢ Ἑλλάς, μεγάλη,
Τῆ γλώσσα τῆ μεγάλη θὰ βρῆ μέσ' τὴν καρδιά,
Καὶ θάχουνε ταιράκια τοῦ κλέφτ' οἱ στίχοι πάλι,
Κ' οἱ Πίνδαροι παιδιὰ.

Ὡ ποιηταί, ποῦ τότε γλυκὰ θὰ τραγουδάτε,
—Τι χρόνια μακρομένα, τί ὄνειρο χρυσά·
Ποῦ δὲ θὰ ἦν ἢ δάφναις πικραῖς, καὶ θὰ τραγᾶτε
Ἄμαραντα τὰ ρόδα ἄψηλά 'ς τὸν Παρνασσό,

Ὡ! μὴ μας λησμονῆτε! Κ' ἐμεῖς γιὰ ἄσας, ἀηδόνια,
Φυτέψαμε ταις δάφναις καὶ ταις τριανταφυλλιαῖς·
Βαστάξαμε κι' ἀγκάθια ἐμεῖς καὶ καταφρόνια,
Γιὰ νάχτε σεις τάνθη, καὶ ταις μοσχολιαῖς!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Κατὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον παρατηρήθη ἐν Ἀγγλίᾳ χελιδὼν λευκὴ συναγελαζομένη μετ' ἄλλων κοινῶν χελιδόνων. Τὸ τοιοῦτο εἶναι πρωτοφανές, ὑποτίθεται δὲ ὅτι ἡ χελιδὼν ἐκείνη δὲν ἀνήκει εἰς ἄλλο εἶδος, ἀλλὰ τὸ χρῶμα αὐτῆς ἦν ἀποτελεσμα ἀλλοτρίου σμοῦ ἢ λεύκησε, ἤτοι τῆς νοσηρῆς μεταστάσεως τοῦ χρώματος τῆς ἐπίδερμίδος καὶ τῶν τριγῶν εἰς λευκόν, παρατηρηθεῖσας μέχρι τοῦδε εἰς ἀνθρώπους μόνον.

Τὸ ὄλον μῆκος τῶν ἐν Εὐρώπῃ σιδηρῶν ὁδῶν, ὅπερ τῇ 31 Δεκεμβρίῳ 1883 ἦτο 182999 χιλιομέτρων, τῇ 31 Δεκεμβρίῳ 1884 ἦτο 189334 χιλιομέτρων, δηλονότι ἐν διαστήματι ἐνὸς ἔτους ἐστρώθησαν σιδηρᾶ ὁδοὶ ἐκτάσεως 6335 χιλιομέτρων.

Πόσον χρόνον δύναται νὰ ζῆσιν οἱ ἰχθύς ἐκτὸς τοῦ ὕδατος; Λέγεται ὅτι πέστρωσαι καὶ ἐγγέλεις μετακομιζόμενοι ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἐντὸς ξηρῶν κανιστρῶν διατηροῦνται ἐπὶ πολὺ ζωνταναί, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐβεβαιώθη ἀκόμη δι' ἀκριδῶν καὶ ἀσφκλῶν παρατηρήσεων. Ποχάτως ὁμως παρατηρήθη ἀξιοσημείωτον παράδειγμα μακρῆς διατηρήσεως ἄλλου ἰχθύος, τοῦ ἴσοκος. Ἡ 18 τοῦ παρελθόντος Νοεμβρίου ἰχθυοπώλης τις ἐν Παρισίῳ ἔλαβεν ἕκ τινος ἰχθυοτροφέου τῆς Ὀλλανδίας, πρὸς τὴν Ροττερνάμην, μέγα ποσὸν ἰχθύων, ἐσκευασμένων μετὰ πάγου ἐν θήκαις. Ἐκ τῆς ἡμέρας τῆς ἀποστολῆς ὑπελογίσθητο ὅτι οἱ ἰχθύς ἐκείνοι ἠλθίσθησαν τὸ πολὺ τὴν 16 τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἴσως δὲ καὶ τὴν 15ην. Ἄμα δ' ἐξήχθησαν τῶν θηκῶν καὶ παρατηρήθησαν ἀσθενεῖς κινήσεις τῶν βραγχίων ἐνὸς ἴσοκος. Ἐκ περιεργίας κινούμενοι ἐπλυναν αὐτὸν διὰ ψυχροῦ ὕδατος καὶ τὸν ἐρρίψαν εἰς τὸ ὕδωρ. Βαθμηδὸν ὁ ἴσοξ ἐξωγονήθη, τὰ ἀναπνευστικὰ ὄργανα αὐτοῦ ἤρχισαν λειτουργεῖν καὶ μετ' ὀλίγου ὤρας ἐπανήλθεν ἐντελῶς εἰς τὴν ζωὴν. Ὁ ἴσοξ οὗτος, εὐρισκόμενος νῦν ἐν τῷ κατὰ τὸ Προκαδέρων τῶν Περσιῶν ὕδατι (aquarium), ἔχει μῆκος 70 ὑφεικτομέτρων καὶ χροιάν χρυσοειδῆ.

Τὸ παράδειγμα τοῦτο τῆς μακρῆς διατηρήσεως ἰχθύος εἶναι τὸ πρῶτον παρατηρηθὲν βεβαίως καὶ ἀσφαλῶς. Ὁ ἰχθύς ἐκεῖνος ἐνταθιμμένος ἀνευ προφυλάξεως τινος ἐν θήκῃ ἀνκλιῆ μετὰ τεμαχίων πάγου καὶ νεκρῶν ἰχθύων, μετακομισθεὶς ἐκ τόπου ἀπέχοντος 450 περίπου χιλιομέτρων, ἐπανήλθεν εἰς τὴν ζωὴν μετὰ παρέλευσιν τεσσαράκοντα ὀκτὼ ὡρῶν, ἴσως δὲ καὶ τριῶν ἡμερῶν. Προφανῶς ἡ μείωσις τῆς θερμοκρασίας συντελεῖ μεγάλως εἰς τὴν διατήρησιν τῶν ζωικῶν δυνάμεων. Τὸ ψυχρὸν κλιματὶ βραδυτέρων τὴν λειτουργίαν τοῦ ὄργανισμοῦ, καὶ εἶναι γνωστὸν ὅτι πολλὰ εἴδη ἰχθύων φοιλοῦσιν κατὰ τὸν χειμῶνα ἐν τῇ ἰλίῳ, ὅπου βεβαίως δυσκολιότατα ἀναπνεύουσι.

Ἡ Γαλ. brochure, Ὁ κατάμας οὗτος ἰχθύς εἶναι σκεδὸν ἄγνωστος ἐν Ἑλλάδι, εὐρισκόμενος μόνον ἐν τινι ποταμῷ τῆς Θεσσαλίας, ὡς παρατήρησεν ὁ κ. Ν. Ἀποστολίδης. Κλιεῖται κοινῶς ἐν Θεσσαλίᾳ τ ο ὕ ρ ο α.